یاش توركستان

تورکستان ملی استقلال فکریگه خدمت ایتوچی آیلق مجموعه
باش محرری: چوقای اوغلی مصطفی

یل 2	آپریل — مای 1930	سان 5-6

17نچی فیورال

فیورال آیینگ 17 سنده ساویت اوزبیکستانی بیش ییللیک دوتوم بایرامینی اوتکه‌زدی. بو کون ماشینی بیله‌ن موسقواده‌ن سانسز تبریک تیلیگراملاری یاغدی. اوزبیکستان مرکزی اجرائیه قومیته‌سی بر مانیفست تارقاتدی وه اونده ساویت حکومتینینگ «ملی سیاست» ساحه‌سیده‌گی یارجا «یوتوقله‌رینی» برمه بر سانات چیقدی. عفو عمومی اعلان ایتیلگه‌ن. اوزبیکستان حکومتینینگ رئیسی فیض‌الله خوجا، اورته آسیا حربی دائره‌سینینگ قوماندانی دیبه‌نقو وه باشقا اوزبیک یوقاریلارینینگ «باشلوقلاری» ماقتاو مقاله‌لارینی یازدیلار.

فقط بو غازیتا بیلله‌رینده «مستقل ملی» اوزبیکستانی بیزه‌گوجی «اولوغ رسملار» آراسیدا بو دفعه نه اوزبیکستان مرکزی اجرائیه قومیته‌سی رئیسی یولداشبای آخوناباییفنینگ وه نه‌ده اوزبیک قومونیست فرقه‌سینینگ مسئول سرکاتبی اکمل اکراموفنینگ اسمله.

Abdulvahap Kara

دی اوچره‌تیلدی. حالبوکی پولداشبای ئه‌ك وه اكمل افندیلر ساویت اوزبكستانینك تیریك تمثالی ایسه‌سله‌ریمیدی؟ پولداشبای ئه‌ك اوزبكستانینگ «ملیوللارچه انقلابی دهقانلار عامه‌سینی»، اكمل افندی ایسه «اوزبیك انقلابی پرولیتارلاری»نی تمثیل ایتمه‌ركه‌ن سیمالار ایسه‌سله‌رمیدی؟

تاشكه‌نتده چیقادرغان «پراودا ووستوقا» غازیتاسینینگ یوبیلەی سانلارینده بو ایکی «تمثال» کوره‌سه‌تیله‌دیلەر... بو تصادفی بر حال ایمه‌س. ایسه‌ه‌گر بو حالنگ اوزینی هم بر تورلی «تمثال» دیه بیله‌رسیز.

ساویت اوزبكستانینگ بیشنجی ییل دونومیده تاشكه‌ند غازیتاسینینگ بیتله‌رینی بو ساویت اوزبكستان باشلوقلاریدان یالغوز «قیزیل مأمور» فیض‌الله خوجانینگ اسیمی بزه‌مه‌كده‌در:

فیض‌الله خوجا 1918 نچی ییل یازیندا، توركستان ساویت حکومتینگه خیانت یولی بیلەن آلمان دونوف تورمه‌سیده‌ن قوتیلیشغا موفق بولغان ایدی.

فیض‌الله خوجا، بیر اصلاحاتی وه جادیدلارینگ آچیلیشیغا قارشو ایدی.

اکمل اونینگ بو ایشله‌رینی آچوب بیرگه‌ن ایدی. فیض‌الله خوجا یملابسقتان علو سوره‌گه‌ن وه کوکلیده قارشو بولغانی حالدا، اوزبیك موسقوالی پانلقلارینگ بو خوصوصده‌گی «بیوروقلارینی» مأمورلیك یولی بیلەن اوته‌گه‌ن ایدی...

معه‌ شو «قیزیل مأمور» موسقوا بولشه‌ویکلارینگ مرحمتیگه هر وقت نائل بولادر.

بونینگ بیلەن بیز اکملنینگ «سیاسیتینی»، فیض‌الله خوجا بیله‌نینگ قاراغاندا یاخشیراق دیه‌گه‌نیمیز ایمه‌سمیز. بیز، بولارنینگ ایکه‌ویسیده قابول قیلا آلمیمیز. بیز بو یرده یالغوز موسقوانینگ،

یارجا یویروقلارینی دیا کیلارا وه مالاییجاسا بەجه‌رگه‌ن کیشیله‌ر بیکه سیوگه‌نینی کوره‌سه‌توب اوقوجیلاریمیزنینگ دقتینی جلب ایتیشنی گه ایستیمیز...

که‌ئوروکی سافاروف اسلی بولشه‌ویك «مستملکه انقلابی (توركستان تجربه‌سی)» نام کتابیده:

«مستملکه‌چیلار (یعنی توركستانده‌گی ساویت حاکمیتی) اوچون اوزلرینی بیلەن بیر حقوقلی یرلی یوخسوللارنینگ حقیقی باشلوقلاری کیره‌ك ایمه‌س ایدی... اولارگه تیلماچلار وه یویروقلارینی بەجه‌رگوچی مرته‌بله‌رگه کیره‌ك ایدی» دیب یازادر.

اوزبكستان «استقلالی»نینگ بیشنجی ییل دونومیده بولشه‌ویکله‌رگه یولداشبای آخوناپا اوغلی کبی اوزبیك یوخسوللی، یوقسول دهقانلارینگ وه اکمل اکرام اوغلی کبی اوزبیك پرولیتارلارینگ «یویاما باشلوقلاری» هم آرتیقچالیق قیلغانغا اوخشایدر... یالغوز چین مأمور فیض‌الله خوجاگینه توركستانده‌گی ساویت سیاسیتینگ «مستملکه‌چیلیك یکیرلی»نی قابلادرغان برده رولینی اوینامقده‌در...

بیز بوتون جانیمیز وه کوکلیمیز بیلەن ایلیمیزنینگ بختیگه وه یورتیمیز توركستانینگ یوکسه‌لیشیگه بیرلیکه‌میز. فقط بو 17 نچی فیورال کونینگ ایلیمیز وه یورتیمیزنی ملی استقلالغا آلوب بارادرغان یولینگ باشی بولیشیغا هیچ ایناتمایمیز. 17 نچی فیورال ملی بیرلیگیمیزنینگ روسیه بولشه‌ویکلاری تامانیدان پارچالانیشی کونلاریده‌ن بیریده‌م. بولشه‌ویك تاریخچیلاریده‌ن بی. موراوویسکی (و. لوبوخوف) اسلی روسی توبه‌نده‌گی سوزلارنی یازغان:

«یرلی خلقلار توركستان خلق عامه‌سینی، تشکیلات وه اویوشدیریش ایشله‌ریده، ملی آزادلیق» یولی بیلەن آلوب کیتمه

Abdulvahap Kara

دی اوچرەیلەدی. حالبوکی یولداشلاری ئەکە وە اکمل افندیلەر
ساویت اوزبکستانینگ تۆرلی تنالی ایمەسلەریدی! یولداشلاری ئەکە
اوزبکستانینگ ملیونلارچە اهالیسی دهقانلار عامەسی،، اکمل
افندی ایسە، اوزبیک اهالیسی پرولتارلاری نی تمثیل ایتەرگەن
سیمالار ایمەسلەریدی!

تاشکندە چیقادرغان «پراودا وستوکا» غازیتاسینینگ یوقلەر
یوم نسخەلەریدە بو ایکی «تمثال» کوریسەیدرلەر... بو تصادفی
بر حال ایمەس. ایتسەکگر بو حالنگ اوزینی هم بر تورلی
«تمثال» دیرە بیلەرمز.

ساویت اوزبکستانینگ بیشنچی یل دونومیدە تاشکندە غازیتە
سینگ یلەرینی بو ساویت اوزبکستان باشلوقلاریدان یالغوز
وزیرلر مأمور، فیض الله خوجانگ اسمیگە یرمە کلمەدی.

فیض الله خوجا 1918 نچی یل یازیدا، تورکستان ساویت
حکومتیگە خیانت یولی بلەن آلمان دوئوف تورمەسیدن قوتیلیشقا
موفق بولغان ایدی.

فیض الله خوجا، بر اصلاحاتی وە جانوبلارنینگ آجرایشیقە
قارشو ایدی.

اکمل اونینگ بو ایشلەرینی آچوب برگن ایدی. فیض الله
خوجا یەلانیبسیتاب عفو سورەگەن وە کوکلیدە قارشو بولغانی
حالدا، اوزینگ موسقوالی باشلیقلارینینگ و خصوصیدەگی «بوری
لاری» مأمورلیک یولی بلەن اوتەگەن ایدی...

مەنە شو «وزیرلر مأمور» موسقوا بولشەویکلارینینگ مرحمتیگە
هەر وقت تاگ بولادر.

اونینگ بلەن بر اکملنینگ «سیاستینی» فیض الله خوجا بیلەن
سانگە قاراغاندا یاشتیراق دیەگچی ایمەسمز. بز، بولارنینگ
ایکیسیدە قابول قیلا آلمیمز. بز بو یردە یالغوز موسقوانینگ،

بارچا یورتداشلارینی راکیلارلە وە مالاپجاسیدا ضعفلارگان کتیلەر
بیک سیوگەنی کوروسەتوب اوتوچیلارنینگ دائمی جلب
ایتیشیگە ایشیمز...

گەچوگی ساتوروف اسمی بولشەویک «مستملکە اهالی
(تورکستان جریمسی)» نە نام کابیلەدی؛

«مستملکەچیلەر (یعنی تورکستاندەگی ساویت حاکمیتی)
اوچون اوزلەری بلەن بر حقوقلی یرلی یوقسوللارنینگ حقیقی
باشلوقلاری کیرمەک ایمەس ایدی... اولارگە یلماجلار وە بوریر
لارینی ضعفگوچی مرتبەلەرگە کیرمەک ایدی» دیب یازادر.

اوزبکستان «استقلالی»نینگ بیشنچی یل دونومیدە بولگە
ویکلەرگە یولداشلاری آخوندا ارطق کبی اوزبیک یوموشچی،
یوقسول دهقانلارینگ وە اکمل اکرام اوغلی کبی اوزبیک
پرولتارلارینگ «یوقاری باشلوقلاری» هم آرتیقچالق قیلغانلا
اورناتیلدی... یالغوز چین مأمور فیض الله خوجاگە تورکستاندەگی
ساویت سیاستینگ «مستملکەچیلک تیگری»نی قالیبلاریدان بیرەدە
رولینی اوینامقدادر...

بز بوتون جاهیر وە کوکلەر بلەن ایلیمزنینگ بختیگە وە
یوربیمز تورکستانینگ یوکسەلیشینگ یرلیکەسیز. فقط بو 17 نچی
فیرال کونینگ ایلیمز وە یوربیمزنی ملی استقلالە آلوب بارادرغان
یولنینگ باشی بولیشیدا هیچ ایناناریمز. 17 نچی فیرال ملی بر کیمر-
نگ روبیە بولشەویکلەری تمامیلەن بارچالامایغینی کولەرمەدیریمیزدە
بولشەویک تاریخچیلەریندەن بر، موتاوویسکی (د. لوبوخوف)
اسملی بیرسی تورتەندەگی سوزلەرنی یازغان؛

«یرلی تنالار تورکستان خلق عامەسینی، تنکیلادن وە
اویوشدیریش ایشلەریدە، ملی آزادلق، یولی بلەن آلوب کیتمە...

Abdulvahap Kara

«كیچی بولدیلار. بو یول ایسه ساویت حكومتینینگ [توركستانده
توتقان] ملی سیاستی اوچون جوده توروتوچلی حتی اونینگ
ام قارشوسی ایدی...»

بو قیتالغه ایككی جمله‌ده ساویت ملی سیاستینینگ منافق یوزی
آچیق كوروب تورغان.

بولشویكلار، ایسكی روسیه‌ده‌گی بوتون خلقلارغا «ملی
آزادلق» وعده‌لاری آرقاسیدا حاكمیتكه ایریشدیلار.

توركستانلیلارنینگ اوزبیك، قازاق، توركمان، قرغز كبی
قبیله اسملاری اوورنیگه تاریخی «توركستان توركلاری» اسمی بیلان
آتالیشقا قارار بیریشلاریده بولشه‌ویكلار بیر «قورقونچ» كوردیلار
وه روس قیزیل سونگولاری بیلان خلقمزنی پارچالاش وه هر
اوروغكه «ملی جمهوریت» دیگان آلداملچی قیزیل نامعانی یاپیشدیر-
یشقا آشیقدیلار...

روسیه بولشه‌ویكلارینینگ معنوی آتاسی قارل ماركسنینگ
قاراشیچا، 19 نچی عصرنینگ 2 نچی یاریسیده آلمان وه ایتالیان
اووروغلارینینگ بیرلشیب، كوچلی ملی دولتلار حالیدا توپلانیشلاری
دنیا تاریخینینگ اینگ بیوك یوتوقلاریدان بیری دیب سانالار ایدی.
روسیه بولشه‌ویكلاریچه!

اونلار عجم عربلار، سوریه‌لیلار، هندولارنینگ بیرلاشگان
ملی دولت حالیدا توپلانیشلارینی طلب ایته‌درلار... فقط اوزلاری
حكم سورگان یرلارده، موستوالی بولشه‌ویك افندیلار، یوزگه
كیله باشلاغان خلق بیرلیگینی بوزوب قبیله «ملی» (؟!) جمهوریتلاری
توزه‌درلار...

توركستان ملی آزادلیغیدان، یعنی توركستان تورك اوروغلا-
رینینگ بیر ملی دولت حالیدا بیرلاشیشلاریدان قورققان ساویت
حكومتینینگ 17 نچی فیورال كبی بیرنچی — اوزبیك، قازاق،

توركمان، قرغز، قارا قالپاق، تاجیكلارنی — بیر-بیرلریدان
ایریلگان كوللارلی قورواتچ بیلان ایرام قیلیشینی هیچ بیر وقت
ایسه‌دان چیقاریب بولماس.

17 نچی فیورال، توركستان بیرلیگینینگ پارچالانیش «مثالی» ده
كینه ایمه‌س ایسكی روس مستملكه سیاستینینگ اینگه آشیرلیشینینگ باشیدر.

17 نچی فیورال كبی كونلارده بیز — توركستان بیرلیگینینگ
خادملاری — بارچه‌میز بیلان:

«یاشاسون مستقل توركستانده ملی بیرلك!»

شعارینی، باشقا وقتلارده‌دان‌ده قوتلیراق ایزب مایدانغه آتیشمز كیرك.

توركستان له‌نینچیله‌رینگه جواب

توركستانلی «له‌نینچیلار» آرا سیرا بیز — ملی انقلابچیلارغا
— قارشو چیقیشلار قیلوب تورارلار. بو چیقیشلار ساویت حكو-
متینینگ توركستانده آغیر قیلمشلارغا اوچراگان یاكی «ملی
قومونیست» فرقه وه اعضالاری اورتاسیدا «ملی آغماچیلیقلار»
یوزگه چیققان چاغلارغا توغری كیلادر. بزنی «دنیا ایمپریا-
لیستلاری» خدمه‌تیده دیب عیبلاب قوتورغانلار كبی هجوم ایتیشگه
باشلارلار وه بزگه قیلغان بو تكبر بوخالارلی بیلان «فرقه‌عامه»-
سینینگ دقتینی قیلمشلار وه «آغماچیلیقلار»نینگ اصل سببیدان باشقا
یاقغا ته‌یله‌تریشگه اورونه‌درلار. توركستانلیلارنینگ ملی سیاسی
توقلاریئنگ معنوی اساسینی كوچسزله‌ندیرمك اوچون «مادی
تاریخچیلك» طرفداری بولغان وه تاریخده شخصیتلارنینگ رولینی
تانیماغان بولشه‌ویك افندیلار، كوندان كونگه آلاولانماقدا وه
جوتورلانماقدا بولغان توركستان ملی قورتولیش یولیده‌گی كوره-
شنی، آیریم كشیلار وه اولارنینگ آگه‌تلاری ایشلاری دیب ایضاح

Abdulvahap Kara

ایته‌دورلار... بر یوکونلرده تورکستانده ملّی حرکتنینگ کوندن کونگه یوکسه‌لوب باریشیغا شاهدمز. بولشه‌ویکلر اینه بو ایرگه ملّی انقلابچیلارغا — قارشو بوحاللی هجوملرینی تیلا باشلادیلار.

تورکستاننینگ ملّی حرکتی ایکی تورلو اساسدن توغیلغان: برینچیسی، تورکستان خلقینینگ روسلردن تاماملا آیریم بر ملّت ایکه‌نلیکی، ایکینچیسی، ملّی تورکستان اقتصادی منفعتینگ روسیه‌گه قارشو بولغانلیغی. بو حقیقتلرنی کوره بیلگن هر بر تورکستانلیکه لنینچی افندیلر «چوقاییچیلیق» ناماسینی یاپیشتیرادرلار وه تورکستان ملّی استقلالچیلارینی «چوقاییچیلار» دیب آتایدرلار.

«چوقاییچیلار» توغروسیده سمرقندده تولاتغان اوزبکستان معارف اینچیلرری قورولتاییدا اکمل اکرام اوغلی سویله‌دی.

«چوقاییچیلار» توغریسیده بی قادر اوغلی «مطبوعاتنینگ اهمیتی وه اونینگ وظیفه‌لری» اسملی کتابچه‌سیده یازادر. وقت اعتباریله چوقاییچیلارغا قارشو اینگ سونگی چیقیش تاشکنتده چیقادرغان «شرق حقیقتی» غازیتاسینینگ 18 نچی فیورال سانیدا طبع ایتیلمشدر.

مدن چوقای اوغلی‌لیک اوزی بولغانیمدان بولشه‌ویک اوبدیرماله‌ریگه جاواب بیریشنی وه بونینگ بیلن بر گه «چوقاییچیلار» دیب آتالغانلار ایچیدن بعضی طبقه‌لر حقیده ایضاحات بیریشنی وظیفه‌م دیب بیلدیم.

عموماً بولشه‌ویکلر کیملرنی «چوقاییچیلار» دیب آتارلار؟ بولشه‌ویک غازیتالاری یزلریده، مثی بوتون تورکستان لنینچیلریدن آرتغراق سوککن رحیم انعام اوغلی، قیزیل موسقوالیلارنینگ حقیقی یوزلرینی آچلانی وه اولرنینگ تورکستانده‌گی «ملّی» سیاستلرینینگ مستملکه اساسیدا ایکه‌نلیکیگه قانع بولیشی بیلن

«اوزبکستانده روسلرنینگ رهبرلیگی کیرەک ایمەس» دیب بیلدیردی، بولشه‌ویکلر اونی در حال «چوقاییچیلار» قاتاریغا یازدیلار.

قازاق کوممونیستلرنی سمیدن ساویت حکومتینینگ مهاجرت وه مستملکه سیاستیگه قارشو آچیق چیقیشلار ایشلاتیش بیلن ده گیه‌کتی قازاق، غازیتاسی: «قرقه وه ساویت موسسه‌لریده یوریلغان «چوقاییچیلار» اوتوره‌دیلر» دیب یازمشدی.

«چوقاییچیلار» وه اولرنینگ قازاقستانده‌گی دوالی حقیده‌گی جانجال حتا موسقوانینگ «بولشه‌ویک» زورنالی صحیفه‌لریگه قدر باروب یتمشدر.

تورکستاننینگ قازاقستان قسمیده‌گی ساویت حکومتینینگ مستملکه سیاستینی، «چوقاییچیلار» بیلن مدافعه ایتوچی کتنینگ قوشتا تابولوف اسملی بر بولغار کوممونیستی ایکه‌نلیکینی، بو یرده قید ایتوب اوتیش کیرەک...

سمرقندده تعلیم‌تربیه اینستیتوتیده وه یاراعمالی تخنیکومیده اوقوچی اوزبک وه تورکمن یاشلاری اوز اوزلریدن، ییگیتلک سبز گوللرینینگ اوتلمشیچه، تورکستاننینگ ساویت روسیه مستملکه‌سیگه ئه‌یله‌تریلیشیگه پروتست قیلیشغه قدر باروب یتدیلر.

ساویت غازیتالاری بو یاش تورکستانلیلرگه «چوقاییچیلار» ناماسینی یاپیشدیردیلار.

سابق قومیسار وه 1924 یلی لوندن توقمه‌سیده وه کیللک قیلغان، آخرده موسقوا زراعت باقمه‌سینینگ مرکزی اداره اعضاسی بولغان جدیر علی اوغلی ساویت حکومتینینگ تورکستانده‌گی مستملکه‌چیلک وه آیتوقسا مهاجرت سیاستیگه قارشو پروتست بیلدیروب، آخرده خلقنینگ دردینی کوروب توریشگه چیده‌نی آلماسدان اوزینی اولدیرگه‌نیده، ساویت غازیتالاری اولوب کیتگه‌ن جدیر علی اوغلینی «چوقاییچیلار» غا قوشوب قویدیلار....

Abdulvahap Kara

تومانبایوف اسمده بریسینگ رهبرلیکی بیله‌ن تورکستانده تروجکیچیله‌ر پیدا بولغان. بولار «استالین‌نگ احمق سیاستیگه» قارشو کوره‌ش باشلاغانلار ایدی. ساویت غازیتالاری اوله‌رنگ آتینی درحال «جوفاییچیلار»غا ئایلانتردیله‌ر...

بنی قادر اوغلی «ساویت حکومتیگه قارشو بروباغاندا قیلوچی ملالارنی «جوفاییچیلار» دیب آتایدر.

آخردا، سه‌مه‌رقه‌نده‌ده ایسکیچی یهودیله‌ر «روشنائی» اسملی احمق بر بولشه‌ویك غازیتاسی‌نگ محررینی تهدید ایته باشلاشلاری بیله‌ن بولشه‌ویك افندیله‌ر اوله‌رنی هم «جوفاییچیلار» اوردوسیگه یازوب قویدیلار...

یورتیمزده مستملکه‌چیله‌رگه قارشو کوره‌شده کوب طرفدارلارغا ایگه بولیش غایت کوگللی بر نه‌رسه. آنیوقسا دشمنله‌ریمزنگ بزنگ فکرداشلاریمزنگ کوبلیگینی اقرار قیلغانلارینی کوریش کشینی جوده سیوندیره‌دی. فقط بز بولشه‌ویکله‌رنگ بزگه ایتقیتوب تاشلادیغلاری کشیله‌رنگ هر برینی اوزیمزگه قبول ایته آلماسمز وه بونگه مجبورده ایمه‌سمز. تروجکیچیله‌ر وه سه‌مه‌رقه‌نده‌ده‌گی ایسکیچی یهودیله‌رنگ بزگه کره‌گی یوق: تروجکیچیله‌ر بزنگ ملی ایشله‌ریمزگه دوشماندرلار، سه‌مه‌رقه‌نده‌ده‌گی ایسکیچی یهودیله‌رنگ ایسه بزنگ ملی انقلابی توزیلیشیمز اوچون فائده‌لاری یوقدیر.

قالغان «جوفاییچیلار» ایچیده‌ن، بز — ملی انقلابچیلار — اوز تعبیریمز آشیغا یقیلا بیله‌درگه‌ن کشیله‌رنی سایلاب آلیشیمز کره‌ك: بزنگ ملتچیلیگیمز تورکستان اوشبه ملی حاکمیتده‌ن باشقا هیچ بر کوچنی تانیماسلق بیگیزده‌در؛

بزنگ انقلابچیلیغیمز، ملی وه مستقل تورکستانده اجتماعی یوکسه‌لیش اوچون قطعی کوره‌شنی لازم بیلیشلك معناسیده‌در.

یورتیمز چیت مستملکه‌چیله‌ر قولیدا ایکه‌ن طبیعی ایچکی سیاست مسئله‌لاری ایکنچی پلانده توره‌درلر، شونگ اوچون برنچی وظیفه‌مز یورتنی قوتقاریش اوچون کوره‌شدر. بو نقطهٔ نظرده‌ن روس مهاجرتی نتیجه‌سیده قازاقستانده قازاقلارنگ آزچیلیقدا قالیشلاریغا سیونیکه‌ن قورامیسوف وه اوزبکستانده روسله‌رنگ «رهبرلیکینی» مدافعه ایتکوچی بی قادیروف هم اکمل اکراموف که‌بی کیمسه‌لرنگ تورکستان ملی استقلالینگ دشمنله‌ری، تورکستانده‌گی موسقوا مستملکه سیاستینگ آگه‌نتله‌ری سانالیشلاری کره‌ك.

بی قادیروف وه اکمل اکراموفلر مه‌ننگه: «اوزبکستان، باشقاجه ایتکه‌نده بوتون تورکستان فقط انگلتره قول آستیدا بولغاندا غنه باشایا بیله‌دره، دیگه‌ن یالغانی یاییشتریب، قیزیل بهتان قیلادرلار. بونده‌ی احمق بر فکرنی مه‌ن هیچ بر وقت یازمادیم وه یازا آلماسدیم.

بی قادیروف اوز کتابچه‌سینگ 11 نچی بتیده: «بز اوز تقدیریمزنی کیم بیله‌ن وه قایسی یول بیله‌ن حل قیلامز؛ یعنی موسقوا رهبرلیکی وه اونگ کورسه‌تکه‌ن یولی بیله‌ن باریشیمز بیله‌نمی یاخود انگلتره بیله‌نمی؟» دیب یازادر.

بی افندینگ اویله‌شیچه (اکمل افندی هم شو فکرده) تورکستان یا روسیه وه یا انگلتره قاراماغیدا بولیشی کره‌ك. ساویت سیاسی تربیه‌سیده‌گی مستملکه‌چیلك روحی تورکستانلیلاریده‌ن بعضیله‌رینگ باشیغا شو قدر جوقور یرله‌شکه‌ن‌که‌ی، اوله‌ر اوز یورتینگ مستقل وه ایرکلی صورتده یاشایا بیلیشینی عقلله‌ریگه هم سیغدیرا آلمایدرلار.

بر هم وقت، تورکستاننینگ تماملہ مستقل وہ ملی دولت بولیشی کبر کلکی توغریسیدہ سویلیمز وہ یازامز. بز، تورکستان اوستیدہ روسیہ وہ باشقا هیچ بر چیت حاکمیتی تانیمایمز.

بوکون تورکستانی ساویت روسیہسینینگ حاکمیتی ازیدہ کندہ بولغانیدان طبیعی بزلنگ کورہشمز یالغوز بو حکومت وہ بو مملکتگہ قارشو بولماقدادر.

بزنینگ ساویت حکومتیگہ وہ «روسلقنینگ رهبرلکیگہ» قارشو کورہشیمزنی، انگلتیرہ رهبرلکی اوچون کورہش دیب تانیماق وہ تانیتماق اصافرلقدر. بز ملی تورکستان اوچون یعنی اوز یورتیمزدہ اوز رهبرلکیمز اوچون ساویت روسیہسی وہ روس رهبرلکیگہ قارشو کورہشہمز.

انگلتیرہ، موسقوا بولشہویکلرینگہ یاغچہنی قودوش اوچون کیرہکلی بر قورقونچدر. بو قورقونچ بلہن موسقوالیلار، اوزلرینینگ «انقلاب یورکولری» دیب کورسہتہ کیچی بولغان «قیزیل چومچوقچہلر»ینی قورقوتادرلار.

خلقمز اوستیدہ کی «روس رهبرلکی»نینگ قالداق ییمشلر بر کہبنی تورکستانلی «انقلاب یورکولری» آکلار وہ بیلہرمی ایکہنلر؟

مہن بو یردہ نبی قادیروف، اکمل اکراموف، قورامیسوف «شرق حقیقتی»دہکی افندیلر وہ باشقا بر قانچا کشیلر اوچون غایت قیمتلی بولغان «موسقوا رهبرلکی» آستیدا تورکستانلیلرنینگ «یوتوقلری»دہن بعضیلرینی کہ ساناب اوتہمہن:

۱ اوزبکستاندہ پرولہتارلار دیکتاتورلغی اوزبک پرولہتاریمز بہجہریلہ کندہدر. (تالوا تہلیلاوانگہ 1928 یل دہقانلردا ییلغان ساویت اتفاقی مرکزی اجرا قومیتہ سہسیہسیدہ سویلہ کہن نطقیگہ باقکز.)

«حکومت آپاراتی یرلیلرگہ کوندہن کونگہ «یاقینلاشماقدادر» در، دیب یازیب یاتسالار هم تورکستانلیلرنینگ اوزلریگہ هیچ بر یاقینلاشمایدر.

حکومت آپاراتینینگ یرلی خلققا تماملہ «یاقینلاشیشی» اوچون شو یلنگ برنچی مارتی سوکگی مدت قیلوب کورسہتیلگہن ایدی. حالبوکی حاضرگی وضعیت بلہن حکومت آپاراتینی یرلی خلققا یاقینلاشدیریش حقیدہ دہفرت چیققاندان آولکی حال آراسیدا دیہرلک بر فرق کوریلمہیدر.

—

«تورکستاننینگ یاشاتی اوچون مطلقا «روسلرنینگ رهبرلکی» کیرہک دیش کہبی «چومچوق یاشلاریمز» کیلگہن «انقلابی فکرلر»نی نبی وہ اکمل افندیلر البتہ تورکستان اوچون (برچہ روسیہ وہ روسلق فائدہسی اوچون) «اینگ بیوک یوتوق» دیب ساناپدرلار. یاشقاچا ایتکہندہ تورکستانلیلردہن چیققان «یاخشراق لہنینچیلر» دیب آتالغان نبی وہ اکمل افندیلر، روسلرنینگ اوزبیکلردہن آرتقلیغینی وہ روسلرنینگ رهبرلکی بولماسا اوزبیکلر (دیمہک عمومیتلہ تورکستانلیلر)نینگ اوز باشلاریچا یاشایا بیلمہسلکیگہ ایناناتلار.

لاپارت رہی دیلکہن آتاقلی هندستان انقلابچیسی «بختسز هندستان» اسملی کتابینگ(۱) باشلانغیچیدا: «هر بر ملت اوچون دنیادہ اینگ کہتہ بختسزلق یات ملت قولیدا اسیر بولیشدر» دیدی.

تورکستاننینگ روسیہ قولیدا اسیر بولیشینینگ تورکستان اوچلہری ساناغان اکمل وہ نبیلر طرفیدہن مدافعہ قیلینیشی «ملتمزنینگ بختسزلغینی ایکی تاتقر آغیرلاشدیرادر.

روسیہ وہ روسلرنینگ «تورکستاندہ انقلابی رهبرلکی»نی

(۱) بو کتابنینگ فرانسوزچہ ترجمہسی بو یل یاشلاریدا چیقدی.

Abdulvahap Kara

اعتراف ایتش نتیجه‌سینده، بولتیمزده، کوز قاماشترادرغان وحشی-لکلار یوزه‌گه کیلمشدر.

توبه‌نده بو حاللاردان بر نیچه‌سینی کورساتیب اوته‌مز:

1 — 1925 نچی ییلده ساویت حکومتی له‌نین اولیمینگ بر ییللق دونومینده، ایسکی تاشکه‌نده له‌نین اوچون تعزیه علامتی دیب اوزبیکلارنی تیز چوکدیرمشدر.

مستملکه‌چیلک تاریخینده هیچ کوریلمه‌گه‌ن روسلارنینگ بو اویناتیش زورلیغه پروتست قیلیشقا، تورکستانلی له‌نینچیله‌رده‌ن بری هم بارینا آلمادی!...

2 — بولشه‌ویکلار سه‌رگیئوپول (آق‌کول)، پاولودار (کده‌کو) ده یوغرتم (فرغیز) یاسه‌دیلار، تورکستان‌سیریا تیمر یولینگ بر قانچا یرلریده تورکستانلی ایشچیله‌رنی کیتکیزه‌دیلار، بو سوک وقتلرده تاراتچی ایشچیله‌رنی اورکه‌نیلار.

3 — ساوینلارنینگ هر بر قوروللتایدا وه فرقه‌نینگ هر بر قوقرانسیده روس بویوک دولت شوونیزمنده‌ن سویله‌یله‌دیر، دیمه‌ک روس بویوک دولتچیلکی هه‌لی هم ایسکیچه دوام ایتمه‌کده‌دیر.

بزگه قارشو قهرمانچا موشتوم کوته‌رگه‌ن نبی قادیر اوغلی، اکمل اکرام اوغلی وه «شرق حقیقتی»ده‌گی باشقا افندیلر تورکستانینگ موشتوالی «رهبرلری»، (حمایه‌چیله‌ری)نینگ یزاربلقلاریغ (خولیغانلقلارینی) کورگه‌ن وقتلرینده، قوللرچه سکوت ایتمه‌درله‌ر روسلارنینگ سیاسی «رهبرلیگی»، روسیه‌نینگ تورکستانده‌گی اقتصادی سیاستی واسطه‌سیله، مستحکمله‌نمشدر.

«شرق حقیقتی»، روس بولشه‌ویکلاری حاکمیتی آستیداغی اوزبیکلارنینگ اقتصادی وه مدنی دیوتوقلری‌نی ساناب چیقاتچ، بزگه: «بو نه‌رسه‌لار فرانسه مستملکه‌سی بولغان سوریه وه جزائرده بارمی؟» دیگه‌ن سورالغنی بیره‌دی.

بو ساویت اوزبیکستانینی مستملکه مملکتلار بله‌ن تینگله‌شتیرینینگ اوزیده اوزبیکستان وه نتیجه‌ده بوتون تورکستانینگ مستملکه وضعیتیده ایکه‌نلیگیگه آچیق بر دلیلدر.

مه‌ن بو یرده جزائر وه سوریه‌نی تورکستان بله‌ن تینگله‌شتیرنی ایسته‌مه‌یمه‌ن. چونکه کوپ یاقلاردان سوریه وه جزائرنینگ بوتونیمزده‌ن دورسراق وضعیتده ایکه‌نلیگینی تصدیق ایتیش توغری کیله‌جه‌کدر. بولشه‌ویک پروپاغانداچیلاریدان هیچ بر کشی «فرانسه‌نینگ اوز دهقانلارینی مستملکه‌لریگه کوچروب تورکه‌نلیگیگه دلیل کیترهآلاس، فرانسوز مستملکه‌لریده‌گی قوموینسله‌رده‌ن هیچ بری، مستملکه اهالیسی فرانسوز مهاجرله‌ری قارشوسنده آزچیلقدا قالیش خوفی آستیدا، دیب سویله‌مه‌س. چونکه آوروپا ایمپریالیستله‌ری اوز دهقانلاری اوچون مستملکه خه‌لقله‌رینگ یرله‌رینی زورلاب آلیش بله‌ن شغللانمایدرلار.

مهاجر کیتیریش یعنی یرلیلارنینگ یرله‌رینی زورلاب آلیش روسیه‌نینگ آقمی، قارامی، قیزیلمی اولینگ اهمیتی یوق سیوگه‌ن ملی دولت کسیبدر. بولشه‌ویکلار روس چارلیغنینگ ایشینی دوام ایتدیرمه‌کده‌درلر. تورکستانینگ قازاغستان قسمنده بر نیچه دائره (اوقروغ)لرده روسلار کوپچیلک تشکیل ایتب قالدیلار. قازاق قوموینستله‌ری روسلارنینگ آقیشغا قارشو پروتست قیلماقچی بولغانلاریدا موسقوانینگ قیزیل ژاندارماسی (مرته‌بی) غالوشچوکین: «قازاق اورتاقلار! روسلارنینگ کوچوب کیلیشله‌ریگه مانع بولاق اوچون اوز ملی قوشوننگز بارمی؟» دیب دورق سؤالی تویغان ایدی. هیچ بر ایمپریالیست حکومت مستملکه‌لری خلقله‌رینی بو قدر مسخره قیلماغان وه خورلاماغاندر. کیچه‌ن ییلنگ بهاریده بولوب اوته‌ن اوزبیکستان قوموینست فرقه‌سینینگ ۱۷ قوروللتاییدا، اورتا آسیا بورو‌سیدا اوترگه‌ن ایکنچی اقیزیل ژاندارما (مرته‌ب) زه‌له‌

Abdulvahap Kara

بیکی ، اولوب کیتگەن حیدر علی اوغلینینگ «تورکستانینگ روسلەر بیلەن تولدیریلیشیگە قارشو قیلغان پروتستیگە: «روسلەرنینگ اوزبیکستانگە آقیمی یرلی اهالینینگ طبیعی کوپەیشینی آشایدر ، دیب اویلاسیز بر جاواب بیرگەن. «آشاغان ، فقط «یرلکدە آشوب کیتیشی ممکن ، چونکی تورکستانگە کیلگەن روسلەر «هیچ ایمەس ، عائلەسی بار ، دیمەک اولەر کوپەیەدرگەن کیشیلەردر...

مملکتینگ ملی منفعتی وە اونینگ ملی کیلەجەگی اوچون اینگ قورقونچلی مستملکە سیاستی یرلی خلقنینگ یرینی تارتوب آلیشدر. مەنە شو ، یرنی تارتوب آلیش سیاستینی تورکستانینگ «حمایەچیسی روسلەر» بەجەرمەکدەدرلەر.

ساویتلارنینگ تورکستاندە یورتگەن اقتصادی سیاستلەریدەن ایتەدیکگز تارماقغا توتونساگز هەر برینینگ تورکستانینگ مستقل یاشاش امکانیتینی یوقوتیلەین یوقاتیشغا وە اونی روسیە اوچون خام مال منبعیگە ئەیلەتریشگە ییکیرلەنگەنلیگینی ، کورەسز. 1929-1930 ییللەر اوچون اورتا آسیا دولت پلان قومیتەسی (غوسپلان) طرفیدەن چیقاریلغان «اورتا آسیا خلق خوجالیغینینگ قونترول سانلاری»دە (8 نچی صحیفەدە): «اورتا آسیاغا اتفاق خلق خوجالیغی سیستەمیدە پاختا وە چارواداریلق خام ماللاری یتیشدیریش وظیفەسی یوکلەتیلگەن.» دیب یازیلغان...

ساویت پاختا سیاستی توغریسیدە مجموعەمزدە یتەرلیک درجەدە یازدق ، ایمدی تکرارلامایمز. بو مسئلەسی ایسە روسیە فائدەسیگە وە اونینگ تورکستان اوستیدە «رهبرلیگی»نی ییکلەیتیش یوسونیدەگە یتیشلکەنینی بو یردە بر نیچە دلیل بیلەن کورستوب اوتەمەن:
1 — آز یرلی تورکستان دهقانلارینینگ کوپی آچلقدان اولیش تهدیدی آستیدا «قولخوز»لارغا کیریشگە وە اونینگ بیلەن روسیەنیک

مستملکە سیاستیگە بوتونلەی باغلانیشغا مجبور بولغانلار. — 2 تورکستاندەن باشقە اولکەلەرگە کوچیش باشلاتغان («یاش تورکستان»نینگ بوندەن ایلگەریکی سانیغا باقیگز). 3 — تورکستانگە روس موژیکلەرینینگ آقیشی دوام ایتدیریلەدر ، تورکستاندەگی یرسز دهقانلار ایسە آچلقدان اولومگە نامزد قیلینادرلار. روسلەرنینگ تورکستانگە کوچیشی ایسە ذەلەسکی «تورکستانینگ ساویت روسیەسیگە اقتصادی باغلانیشینینگ اوسیشی» بیلەن ایضاح ایتەدر!

بوندەی «باغلانیش» ایسە یورتمزنینگ روسیەدەن ئەجرەلیشینی غایت قیینلاشدیرادر.

اوز مهندسلەری وە اوز تشکیلاتچیلاری غایت آز بولغان تورکستاندە صنایعلاشدیریش (ایندوستریالیزاتسیە) ایسە یورتمزدە روس کوچلەرینی کوپەیتیش اوچون آرتقچا بر بهانەدر.

ایمدی خلق معارفیگە کیلەیلک.

اوزبیکستان حکومتینینگ باشلوغی فیض‌الله خوجانینگ (1) سوزیگە کورە ، اوزبیکستاندە (تورکستانینگ اینگ آقارغان قسمیدە) مکتب ابتدائی بالالارینینگ یوزدە اون توقوزی گە مکتبگە آلینادر. فقط فیض‌الله خوجا شهرلەردە مکتب ابتدائی روس بالالارینینگ یوزدە یوزینینگ مکتبگە آلینغانینی سویلەمەیدر! باشقاچا ایتکەندە ، اوزبیک آقچاسی بیلەن اوزبیکستاندە کوبنچە روس بالالاری اوقوتیلادرلار...

بز ، تورکستاندە پرولەتارلار دیکتاتورەسی مفکورەسینی هم رد ایتەمز. چونکە بوتون دولت آپاراتی ، یرلی پرولەتارلار یوقلیغیدان ، نبی قادیروف وە اکمل اکراموف‌لەرنینگ تورکستان «رهبرلەری» دیدیکلەری کیلگندیلەر قولیدادر!

سوریە ، جزائر ، هندستان وە باشقا آوروپالیلار قول آستیداغی

(1) «پراودا ووستوکا» غازیتاسینینگ 17. 11. 30 تاریخلی سانیغا باقیگز.

Abdulvahap Kara

اولکه‌لر بزگه مثال بولا آلماسلار. بز مستقل وه ایرکلی توركستان یوزه‌گه چیقره‌ه کچیمز.....

ملی توركستاننگ صنایع ، پاختا ، یر وه باشقا مسئله‌لر حقیده اوزیگه مخصوص سیاستی بولاجاقدر.

چینده‌ن هیچ کیمگه قارام (تابع ، باغلی) بولوب قالماسلق او چون ، ملی توركستان ، اوز مدنی وه اقتصادی کوچلرینگ ممکن قدر توکس یوکسه‌لیشیگه اورینه‌جه‌کدر.

بونه‌ی کوچلر توركستاندا یته‌رلکدر.

بی قادیروف ، اکمل اکراموف که‌بیلرنینگ «توركستان روسلرنینگ رهبرلیگیسز یاشایا بیلمه‌س» دیگه‌ن ، آداشغان فکری مملکتمزنینگ کوبده‌ن کوننگ آلاولانماقدا بولغان ملی حرکتیگه اصلا توسقونلق ایته بیلمه‌س. — بز بونگه چینده‌ن ایناناماز.

چوقای اوغلی مصطفی

بولشیویکله‌رنك توركستان سیاستیگه بر آلمان نظری

توركستان برلگینی پارچالاش ایشیده قیزیل روس ایمپریالیزمینگ سوك آدیملریده‌ن بری ، سانسز مدنی ، اقتصادی توکوللر بیله‌ن باغلانغان تاجیکستاننی اتفاق جمهوریتی حالیده توركستاننگ باشقا قسملریده‌ن آیره‌توب توغریدان توغری موسقواغه تابع بولیشدیر.

روسلرنینگ «پارچالا ، حاکملك قیل» شعاری آستیدا توركستاننگ هر بر قسمینی باشقا قسملریده‌ن علاقه‌سینی اوزوب توغریدان توغری موسقواغه باغلاش اوچون قیلوب توركه‌ن بو تدریجی حرکتلرینی ، بولشیویکلر چیتلرگه شرق خلقلرینگ

آزادلیغی یولیده قیلینغان بویوك ایشلرده‌ن بری دیب کورسه‌توب ، پروپاغاندا قیلشده‌ن هم تارتینمه‌یدرلر.

فقط قیزیل روسلر پالطالارینی نه قدر آلدامچی کوزه‌ل پرده‌لر آراسیگه اوره‌سه‌لر هم حقیقت حالی بیلگه‌ن عالملر طبیعی جیهتده‌ن اوتوره آلماس ایدیله‌ر. بز بو یرده روسیه‌نینگ ایچکی وه بو کوننگی حالینی اوز کوزی بیله‌ن کوروب تکشیرگه‌ن کلاوس مهنرت (?) اسملی بر آلمان عالمینینگ بو حقده‌گی مقاله‌سیده‌ن بعض قسملرینی کوچیره‌میز.

روس قیزیل ایمپریالیزمینگ کوز بویاوچی شعارلری آستیده ، کوزده توتکه‌ن هدفینی کورسه‌تکه‌ن بو مقاله «Osteuropa» (شرقی آوروپا) مجموعه‌سینینگ 1929 نچی ییل 2 نچی جلدیده «یه‌ڭی اتفاق جمهوریتی تاجیکستان» سرلوحه‌سی آستیدا باسیلمیشدر.

بو محرر مقاله‌سینی : «روسیه پنج وه آمو دریانینگ اونگ ساحلیده ، حاضر لاماقدا بولغان چاره‌لری بیله‌ن اوزینینگ هندستانگه یونه‌لگه‌ن یولی اوته بویوك بر آدیمگه باسغان دیمش ممکن» دیب باشلایدر.[1] باشقا بر یرده : «بو یرده بزنی بریچی نوبتده مراقلاندیرادرغان نرسه ، اننگ رسمی جهتده‌ن یه‌چریلیشیدر. بو نرسه ، ملتلرنینگ دولت ایچیده‌گی تابعلقلری وه اولرنینگ ساولتلر حاکمیتی آستیده‌گی سیاسی حقوقلاری مسئله‌سیگه آیدینلق کیتره‌دیر» ، دیگه‌چ تاجیکستاننی آجرالیش جهه‌سینینگ آلوب باریلیشی وه خوجه‌ند دائره‌سی اهالیسینینگ 25% گه تاجیك بولغانی حالده تاجیکستانغه قوشیلیشی توغروسیده وه بوننگ آرقاسیدا اوزبکستاننگ اقتصادی اینگ مهم قسمی بولغان فرغانه بیله‌ن مرکزی سه‌مه‌ر(قند)...

(1) عوده شو فکر ، پاریسده فرانسوزچه چقادرلغان «پرومه‌ته‌ی» مجموعه‌سینینگ 1929 نچی ییل سنتابر سانیدا چوقای اوغلی مصطفی بگنینگ «مستقل ساوت تاجیکستان» اسملی مقاله‌سیده هم یازیلغان ایدی . . .

Abdulvahap Kara

قه‌ید آراسیدا ، اقتصادی وه اداره‌وی علاقه‌نی قیلولاشدرا تورغان سیغیق بر بلاغ حاصل بولمانینی ایضاح ایته‌در. سونگره، محرر؛ «کشینی مراقلاندرادرغان نه‌رسه شول‌کی ، اوزبیکستان نماینده‌لاری توپراقدان واز کیچیش توغروسیدا رسمی بر نه‌رسه هم ایشلمه‌ییدر. و. ک. پ. (روسیه قومونیست فرقه‌سی) اورتا آسیا بوروسینینگ ناشر افکاری بولغان «پراودا ووستوکا» غازیتاسیدا ، خوجه‌ندنینگ آیریلیشی حرکتی توغروسیدا ، خبرله‌ر توکیس صورتده یازیلوب تورغانی حالده ، مستقل اوزبیکستان جمهوریتی بو مسئله‌گه هیچ بر علاقه‌سی بولمانغان کبی تاوراندر.»

«حقیقتدا مسئله‌نی بو اشله‌رده منفعتی بولغان اتفاق جمهوریتی ایمه‌س ، (تاجیکستانی آیرم جمهوریت اعلان ایتکه‌ن) روس قومونیست فرقه‌سینینگ اورتا آسیا بوروسی گه حل ایته‌در. تاشقاریدان قاراغان کشیگه بو اشله‌رنی ساویت اداره‌لاری (محلی حکومت اداره‌لاری) بجارگه‌ن توسی بریلور.»

بوندن سونگ ، نصرت‌الله مخدومنینگ خوجه‌ند شهر شوراسیدا سویله‌گه‌ن نطقینده‌گی «تاجیکستان حکومتی خوجه‌ند محتکیشله‌رینگ تاجیکستانغه قوشیلیش حقیده‌گی قرارله‌رینی سیوینچ بیله‌ن قارشولادی. بونه‌ده‌یرلیک تاجیکستان اوستیگه یوکله‌نگه‌ن وظیفه‌لاری اونینگ بویوک یاردامی تیگه‌ر» ، دیگه‌ن قسمیگه توتاب «تاجیکستانغه یوکله‌نگه‌ن مخصوص وظیفه‌لار نیمه‌لاردر؟» دیگه‌ن سؤالنی قویادر وه: «تاجیکستاننینگ باش وظیفه‌سی اوز اوستیدا اجتماعی (سوسیال) تجربه‌نی اوتکه‌زیشدر. تاجیکستان مثال حالیدا آلینوب له‌ین لاالحمسی بویونچه قومیته‌دن پروغرامیه گریتیلگه‌ن: آرزادا قالغان مستملکه اولکه‌لاری کاپیتالیزم سیستیماسیدان تاشقاری هم ترقی ایته آلودلار — نظریه‌سیگه اثبات کیتریلیشی کیره‌ک. حقیقتده ، بو اشله‌ر مخصوص شرائط آستیدا بولغان بر ملی کمچیلیک

منفعتینی حمایه اوچون ایمه‌س ، فرقه کونگلی اوچون معلوم بر جریاننگ تطبیقی صورتیده گه قیلنماقده‌در. ملی کمچیلیک ایسه بو سیاستنینگ تصادفی بر قوربانیدر. شونینگ اوچون بو اشنینگ تطبیقینده تبت ، علاقه‌دار ملتله‌ر وه اوله‌رنینگ حکومت آپاراتی طرفیده‌ن بولماس ، حکومت اوستیده توره‌گه‌ن بین‌الملل فرقه نماینده‌لاریننی اوز اوزیده‌ن آنگلاشیلادر. بوله‌ر (ملتله‌ر) ، یالغوز فرقه تجربه‌سینی اشگه آشیریش اوچون قورالغه‌دیرلار. معنه انقلابی حقوق شعارینینگ حیاتگه آشیریلیشی!» دیب آچیق حقیقتنی اورته‌گه آتادر.

مقاله‌نینگ آخریده؛ «اجتماعی تجربه‌نی اوتکه‌زیش اوچون تاجیکستاننی اتفاق جمهوریتی قیلوب له‌جره‌یش مطلقا لازمی ایدی؟ بو کونگه قدر بولغانی کبی اجتماعی خوجالیق وظیفه‌لارینی اوزبیکستان آرقلی اوته‌نی ممکن بولماسی ایدی؟» ، دیگه‌ن سؤالله‌ر قویلوب؛ «بو سؤالله‌ر بارچاسی کشینی اوزبیکله‌ر طرفیده‌ن بولکه‌ویزمگه قارشو کوره‌شلگه‌ن قیلنلقلارغا دقت بیله‌ن کوز سالیشغه مجبور ایته‌در» ، دیگه‌ن جواب بریله‌در. بو یرده منفله‌ر کوره‌شینی بولکه‌ویکله‌ر «ملتله‌ر کوره‌شیگه آیلانتریشده‌ن هم چکینمه‌گه‌نلکله‌رینی کایه بیله‌ن ایشوب کیته‌در.

کشینینگ مراقینی جلب ایته‌دیرگه‌ن یرله‌ریده‌ن بریده؛ «رسمی جهتده‌ن مرکزی اداره‌لر (موسقوا اداره‌لاری)نینگ بوقله‌ریده‌ن ایشگه قول سالیشلارینا او کمای شرائطگه توزیلمه‌ده بجیده‌ن قاراغوچی کشی «ایزیلگه‌ن کمچیلیک ، طبقه‌له‌رینگ پروله‌تارله‌ر دیکتاتوره‌سیگه اساسلانغان شکلده یوزه‌گه چیقیشی گه دیگه‌ن تأثیر آلیشی اوچون قوللاریدان کیلگه‌ن بوتون یوللار بیله‌ن قاداوولله‌یدیرله‌ر» دییشیدر.

محرر مقاله‌سینی؛ «مدنی ، اقتصادی وه سیاسی جهتده‌ن قارا-

Abdulvahap Kara

عاندا — موسقوا مرکزینگ یوک موفقیتی — خارجی سیاست
نقطهٔ نظریدن ، روس اورتا آسیانینگ جنوبی حدودینی یه‌نه بر
قاتلا مستحکملاش. افغانستانده یشاوچی تاجیکلارنی‌دا یوک
تاجیکستان‌غه قوشیلیش اوچون قازاونیش کبی اته‌کلەن هم شونک
بلەن برگه یاکی عموماً یوزه‌که چیقاریلا بلەرمی ، بونی کوزیب
توریش کیرەک ، دیگەن سوزلەر بلەن بیتره‌دد.

روسلەرنینگ یورتمزده اویناب تورگەن افلاس اویونلەرینگ
ایچ یوزینی آچیب کورسەتکەن بونگ کبی یازولەر آز ایمەس.
بز بو یرده سوکگی وقت اویونلەریدەن برینی ینظرقانه یازغان بر
جیت کشینیگ فکرینی یورتداشلارمزغه تانیتماق فکریله کیتره‌مز.

ن. م.

باتقارمادان:

«مستقل» تاجیکستان ادارەسینینگ حقیقته کیملەر قولیدا
ایکەنلیکینی کورسەتمەک اوچون توبەندەکی معلوماتنی کیتره‌مز:

تاجیکستان اجرائیه قومیته‌سی رئیسی نصرت‌الله مخدوم اونگ
اوریناساری بوکیف. قومیسارلار شوراسی رئیسی خاجیبایف او-
نگ اوریناساری روس اسپانچاق ، معارف قومیساری محمد سعیدف
اونگ اوریناساری مالچانسکی ، ساغلقنی ساقلاش قومیساری شمس-
الدینف اونگ اوریناساری سلابادسکوی ، تجارت وه صناعت
قومیساری عیسی خوجه‌یف اوریناساری مارکوف ، عدلیه قومیساری
سعداللایف (اوریناسارینگ اسمینی اوقی آلمادق او هم روسدر)
داخلیه قومیساری بابایف اونگ اوریناساری نیکیفوروف.

یوقاریداغیدان کورولورکی رسماً آتالغان هر بر جاهل‌سواد
تاجیک قومیساری آرقاسیدا قومیسار اوریناساری صفتیله بر روس
نیرکەوچی قیلیوب قویلغانلەر. حقیقتاده ایش نیرگیبی شو روس
نیرکەوچیلەرنینگ قولیندادر.

هندستان — تورکستان

(بر مقایسه)

دنیا اوروشیکەچه هندستان بویوک بریتانیا ایمپراتورلیغینگ
خام مال منبعی وه فابریقا ماللاری اوچون بازار بولوب کیلگەنی
کبی تورکستانده چارلق روسیه‌سینینگ عینی وظیفه‌نی کورەدرگەن
بر مستملکه‌سی ایدی.

توقوما وه عموماً صنایع مواد ابتدائیه‌سیگه بای ، اهالیسی
مول بولغان هندستان مانچستر کبی بویوک تجارت وه صنایع
شهرلەرنده توپلانغان کته تجارت مؤسسەلەرینگ قازانچ وه او
دائرەلەرده‌کی ایشچیلەرینگ حیات منبعی کبی ایدی. فقط دنیا
اوروشی بو وضعیتنی بوتونلەی اوزگەرتدی. هم هندستان خلقی-
نگ اجتماعی وه اقتصادی وضعیتیده محلی صنایعنگ توغولیشی
بلەن سیاسی شرائطنگ اوزگەریشینی طلب ایته‌جەک قدر کیسکین
بر توس آلدی.

انگلیز هندستانینگ **350** میلیون اهالیسیدەن **230** میلیون
قدری قیشلاق خوجالیغی بلەن مشغول بولوب قالغان یوز میلیون
قدر خلقده بویوک شهرلەرده تجارت وه ال ایشلەری کبی منبعلەر-
دەن کیچینەرلەر ایدی.

قیشلاقلارداکی دهقانلارنینگ اوز وضعیتلەریده ییتەرلک آغیر
ایکەن بونگ اوستیگه آرزان جیت فابریقا ماللاری بلەن رقابت ایته
آلورلق مال یتوشدیره آلماسدان ایشیدەن وه حیات منبعیدەن ته‌جره-
لگەن کاسبلاردا قیشلاقلارغا آقینلار لار ایدی. بو صورتله هر
ایکی ناماندان توپلانغان ایشسزلەر تودەسی بولەک‌ویک پروبلماندا-
سینگ هوذیکه ساعده بر شکل آلاقلا هندستان حیاتینی بر قورقو
قارشوسندا توته‌ر ایدی.

Abdulvahap Kara

دنیا اوروشینگ سوگیده باشلانغان صنایع آز بر زمان ایچیده گه‌ته ترقی اثری کوره‌توب 1927 نچی یلی بو اثریدا دیه‌یگمز آغیر وضعیتده بولغان هندستانلیلرده‌ن 15 میلیون کیشیگه ایش وه حیات منبعی بیره‌رلک حالغا کیلگه‌ن ایدی. بو رقم توره‌سیده‌ن یلده‌ن یلگه اوسوب باراددر. بو صنایعنگ ترقیسی یالغوز انگلیز توقوما صنایعیگه ایمه‌س بلکی‌ده بوتون دنیانگ عینی جنسده‌ن بولغان صنایعیگه بیوک ضربه بیردی، او آز بر زمان ایچیده شو جنسده‌ن چیت محصولاتینی یالغوز هندستان بازاریدان سیقوب چقاریش بلانگینه قالماسدان توشو مملکتلرده‌ده رقابتی قازانماقغا باشلادی، بو کیتیشده هندستان صنایعنگه پارلاق کیلاجه‌کی بولغانیغه شبهه هم قالمایدر.

هندستانلیلر یوللرنده هر جنسده‌ن انگلیز مونوپولیغا قارشو بولغانلقلارینی وه اوز احتیاجلرینی اوز مملکتلرده تأمین امکانی حاصل بولغونچا بوتون دنیا متحصله‌ریگه بازارلارینی آچیق توتوب اوله‌رنگ رقابتیده‌ن فائده‌لاناق ایسته‌دیکلرینی آچیق سویله‌ب قسمده کیچیروب اوتره‌درله‌ر. بو بوقاریدا آیتلغانلار مستملکه ساناالغان وه حقیقتده مستملکه‌چیلک قانونی یورگریلوب توره‌گه‌ن هندستاننگ اقتصادی تورموشیده‌ن بر کوریش.

مستقل (؟) توركستانده ایسه ساویت روسیه‌سینگ تعقیب ایتمه‌کده بولغان اقتصادی سیاستینی ساویت «نائب قرالی» ذه‌له‌نیکی وه باشقالارده‌ن سوزه‌یلک. بو کنی ساویت اقتصادی سیاستی اساسلرنده‌ن بحث ایته‌ر ایکه‌ن «اوره‌تا آسیا جمهوریتلریمزنگ ساویت اقتصادی تورولوشیدا یرجی قاناداغی وظیفه‌لری، بزنی سرمایه‌دار مملکتلرنگ تأثیرنده‌ن قوتقاراددغان خام مال جهتله‌رینی ترقی ایتدیرمه کدر.» دیر ایدی.

بو ایسه مستقل (؟) توركستاننگ «خلاصکارلری» تامانیدان

دا بوله ایککی جار زمانداغی وظیفه‌سیده قوللانیلیشی دیمه‌ک ایدی. توركستانده مجلی صنایعنگ لزومده‌ن بحث ایتکه‌ن مختار قازاقستان قومیساری(!) قوموینست اسماعیل سعد وقاصی اوظیفه موسقوانگ جوابینی بیریشگه مأمور بولغان «اوپلوقه» اسمده بر ولغار بولشه‌ویکی شوندای دیه‌در: «بر سوق‌الجیشی (استراته‌کی) نقطهٔ نظریده کوزده‌ن اوزاق توره آلامیز. اطرافده‌کی اولکه‌لرنی مرکز اوچون تمامیله تأمین ایتکه‌ن ایمه‌س. او یرله‌رده 1918-19 نچی یللرده‌کی حادثه‌لرینگ یعنی چیت قوتله‌رنگ قاریشووی بلان مرکزنگ بو اولکه‌لرده‌ن مجروم بولوب قالیشینگ تکرارلاناق احتمالی یوق ایمه‌س. اونگ اوچون بو (سوق الجیش) نقطه‌نگ بزنگ اقتصادی استقامتزنی بلگیله‌شده تأثیری آز بولمه‌س.» دیه‌در.

دیمه‌ک ایککی روسیه‌ده بولغانی کبی بو کونگی روسیه‌ده هم توركستانده قیلیناددغان بوتون ایشلر، اونی حقیقی توره‌قوسز بر روس یورتی قیلیش ذهنیتی بلان کوریله‌در وه بوتون دقتلر شو نقطه‌نگ تأمینیگه حصر ایتلگه‌ن.

آزوب یازوب یاتقنا، اینک وه بوننگ کبی ماده‌له‌رنگ منبعی وه بو جنس صنایعنگ تکاملی اوچون لازم بوتون شرائط وه وسائطگه ایگه بولغان توركستانده بر توقوما فابریقاسی سالیشغه قرار بیریلگه‌ن ایکه‌ن، بو فابریقا وجودگه کیلمه‌سیده‌ن توروب، اونگ اشچیلر کوچیلیگینگ روس بولیشینی تأمین جاره‌لری کوریله باشلادی.

هندستانده‌کی حادثاتیده‌ن بحث ایتکه‌ن آوروپا مطبوعاتی «اسیر» هندستانلیلرده‌ن 400 مینگ کیشیلک بر اوردو بولغانینی بونگه مقابلده حاکم انگلیزلرده‌ن هندستانده 60 مینگ گه کیشی بارلقینی یازوب اوتوره‌درله‌ر.

Abdulvahap Kara

عجبا «مستقل» توركستان جمهوريتلەرندە جدی مفهومدە
پرلیلەردەن توزیلگەن ساویت عسکری دستەلەری یاردمی ایکەن؟
اگر حقیقی مفهومدە بوندای بر قوت بولسە ایدی، غالانچوکین
بوتون قازاقستان (یاولاماین!) گە قارشو توروب: «.....بو قراغ
یگرنی کیچرمەك اوچون عسکر گرہ یاردمی؟»(1) دیب هم ماسقاوا
هم تهدید ایتمەس ایدی.

مستملکە هندستاندەگی بوتون ادارەلەردە حتی تیمیر یول وە
پوستەلرندە ایشلەیدرگەن مأمورلەرنگ کوبی هندستانلیلەردر.

عجبا «روسیە اسارتدەن قوتولغان» توركستاندە «خلاصكار-
لار» بو مفهومدە نیمە قیلغانلار؟ ادارەلەرنی یرلیلەشدیریش، یرلی-
لەرگە یاقینلاشدیریش گەپی بعضەلەر آرقاسیدا یوروتوب کیلمەکدە
بولغان اوریولەرنی بوتون دنیا اون اوچ یلدەنبری ایشیتوب کو-
روب کیلمەکدەدر. یرلیلەشدیریش یرندە بعضا اوز قابلیتی آرقا-
سیدا کیروب قالغان یرلیلەر هم قوویلوب چقاریلماقدادرلار.
بولەرنگ یارجاشدانیدا آرتمراق بزنگ نظرمزنی جلب ایتەدرگەن
بر مسئلە سوڭ زمانلەردە باشلانوب بوتون هندستاندە دوام ایتمەکدە
بولغان بر حادثەدر.

اوتکەن ییلنگ سوڭ کونلەرندە لاهور* شهرندە توپلانغان
هند ملی قونغرەسینگ هندستان اوچون ملی استقلال طلبگە قارار
بریب هند ملی استقلال بایراغینی کوتەرگەنلگی بوتون دنیاگە
معلومدر.

او زمان لاهور شهرندە یالغوز قونغرەدەگی 8000 مبعوث گە
ایمەس هندستاننگ هر بر بورجەگیدەن توپلانغان یوز میڭلەرجە
آدم بار ایدی. بو قدر بویوك بر انسان کتلەسی یغیلوب هر تورلی

(1) جوآقای اوغلی مصطفی بیگنگ "Chez les Soviets en Asie Centrale"
کتابیدەن.

نمایشلەر قیلار، هند استقلالی فکرینی قوتلایدرغان سوزلار سویلە-
یەر وە «یاشاسون هندستان استقلالی» ندالەری کوکلەرگە کوتەر-
یلەر ایکەن انگلیز حکومت پولیسی بو حال قارشوسیدا انتظامنی
ساقلاش چارەلەریدەن چیتگە چیقماغان.

آوروپا غازیتالەرندا بو خبارنی اوقوغان بوندەن اون ایکی
ییل ایلگەری مختاریت بایراغینی کوتەروب نمایشلەرگە اشتراك
ایتگەن قوراسیز معصوم خلقمزنگ باشیغا «خلاصكار» قیزیل روس
عسکر وە پولیسلەرینگ کیلتردیکلەری قانلی فلاکتلەر غیر اختیاری
کوز اوگمزدە جانلانادر.

سوڭ زمانلەردە هندستان استقلالچیلەرینگ آتاقلی باشلوغی
غاندی هندستان نائب قرالی لورد ایروین گە بر مکتوب یازوب
اونیدە بر انگلیز آرقالی یوبارغان. «محترم دوستم!» دیب باشلانغان
بو یازونگ توله مضمونی لورد ایروین بلەن غاندیدان باشقا هیچ
کیمگە بلگیلی بولماسا هم لوردنگ مکتوبنی آلغاندان سوڭ
«غاندینگ قانونغە رعایتسزلك وە قاریشیقلقلارغا سبب بولیشی
محتمل بر تشبثگە قارار بیرگەنی اوچون تأسف ایتەمەن» دیشی
او یازونگ کورەش حرکتینگ باشلانیشی بولغانیغا اشارت ایتەدر.
یازونگ توله مضمونی نیمە بولسا بولسون سوڭرەدەن کوریلگەن
حادثەلەر غاندینگ فعلی قرارینی بیروب ایشگە باشلاغانینی
کورسەتەدر. او کیشی، طرفدارلاردان کیچیك بر توده بلەن
هندستاننگ بویوك بر قسمینی کیزوب یولی اوستیدە بولغان شهر
وە قیشلاقلاردا مجادلە اساسلارینی تلقین وە پروپاغاندا قیلوب
یوروب آخردا انگلیز توز مونوپولیغا قارشو حرکت ایتە باشلادی.
اسیر هندستاندە باشلانغان «قانسز اوروش» حرکتیگە قارشو انگلیز
حکومتینگ آلدیغی وضعیتی کوریر ایکەن توركستانمزدەگی
«مستقل» جمهوریتلەر حیاتیدەگی حقیقی وضعیتی کورسەتدرگەن

Abdulvahap Kara

حادثه‌لردن بعضیلرینی كوزدن كیچیرمه‌سدن اول آلدیمز.
بو كون توركستان استقلالچیسینینگ یورتده هیچ بر جهتدن ایش
كوریش حتی عادی حیاتنی كیچیره بیلیش امكانینینگ یوقلیغینی،
یوزلر مینگلرچه منورلرینینگ یالقوز ملتچی بولغانلاری شبهه قیلنغانی
اوچونگینه روسیه‌نینگ توردلی بورچه‌كلرینده حتی سیبریانینگ موزلی
اولدیریچی، یرلرینده سوره‌كون یوریتیلرینی بر طرفده قالدیروب
«انقلابچی شرق» عالمیگه اورنه‌ك بولیشنی ادعا ایتگه‌ن «مستقل»
اورتا آسیا جمهوریتلرینینگ قوموینست قومیسارلاری سرگذشته‌لریگه
بر آز كوز سالایلق، حقیقی استقلال حتی مختاریت سوزی وه
فكریدن هیچ بر اثر هم یوق، یالقوز موسقوالی یولداشلارینینگ
یورتده خلقنی بوغوب اولدیریچی بر سیاست یوریتمه‌كده بولغانلا-
رینی كوروب اونگه اعتراض وه بر آزگه بولسادا انسانچه معامله
طلب ایتگه‌ن مختار(۱) قازاغستان ساویت جمهوریتینینگ قومیساری
اسماعیل سعد وقاص اوغلی بو گوناهی اوچون موسقواغا سوره‌كون
ایتلوب او یرده تضییقلر آستیدا توتیلوب آخرده «ملتمنگ حقی دیب
ایتدیگم دعوامدن قایتدیم، توبه قیلدیم» دیدیریلدی. او وه اونگ
فكریگه طرفدارلق كورسه‌تگه‌ن قازاق قوموینستلری بو كون
ایشله‌رگه یاقین هم قویلمایدرلار.

فرقه‌نینگ بر قرارینی اجرا ایتیش گوناهی بیلن بر توده
روس مهاجریگه یر كیتركه‌نی اویله‌نگه‌ن سیكیزبایف كه‌بی بر
قومیسار یلله‌رچه یورتیگه كیره آلمسدان سوردیلوب یوره‌دیر. زه‌له-
نیسكی، «مستقل» اوزبكستانده روسیه‌لی یولداشلارینینگ اولوب
كیتگه‌ن درجه‌ده ملتچیلك ایتیشله‌ریگه اعتراض ایتگه‌ن معارف
قومیساری انعام اوغلی‌نی ایرته‌سی كون یریدن بوشاتوب سورخان
دریا كه‌بی بر یورتگه یوبارلوب آغزینی هم تیكوب قویدی.

یه‌نه زه‌له‌نیسكی یورتده یوریتیلمه‌كده بولغان اولدیریچی سیا-

ستگه ناراضیلق بیلدیرگه‌ن قومیسار خدیر علیفنی موسقواگه سوره‌
كون ایتوب او یرده اوزینی اولدیریشگه مجبور ایتدی.

سونگ زمانلرده كون كوندن شدتی آرتیرماقدا بولغان قهر
سیاستیگه چیده‌ی آلمسدان اعتراض ایتگه‌ن یادكار صادق اوغلی
اسملی بر یاش قوموینست فرقه‌دن حیدالدی، دیمه‌ك تام سیاسی
حقوقلاریدان محروم ایتیلدی. بوندای حادثه‌لر یوزلر وه مینگلرچه.
بو جزالرنینگ هه‌مه‌سی یالقوز ناراضیلق بیلدیریشی اوچونگینه، بر
استقلال وه مختاریت طلبله‌رینی بیلدیرگه‌ن اون مینگلرچه، یوز
یوز مینگلرچه توركستانلیلر وحشیانه صورتده اولدیریلدیلر. مه‌نه
«مستقل» توركستاننینگ حالی بوندن عبارت ایكه‌ن اسیر هندستاننینگ
ملتچیسی، استقلالچیسی قولیدا بایراغی تیلده ملی قورولتاینینگ
قرارلاری بوتون مملكتنی كیزوب آچیقدان آچیق پروغرامنی ایضاح
ایتوب یوره‌دیر.

«اسیر هندستان»ده انگلیز نائب قرالی هندستان استقلالچی-
لارینینگ رئیسینینگ اولتیماتومینی آلغاندا تأسفلی سوزلر ایتگه‌ن قیزیل
روس نائب قراللاری توركستانده واقعه بیلن تحسین ایتدیكله‌ری
بر توشونچه یوزه‌سیدن یرلی قوموینستله‌رنینگ «یاشینی ایزمه‌ك»،
«وجودینی یوقاتماق» اوچون یه‌ته‌رلك تونله‌رنینگ بارلغی تهدیدی
بیلن قارشولایدرلار.

بوده اسیرلكده اورنه‌ك بولاتورغان اولكه‌لردن بیری بیلن
«بوتون شرق دنیاسیگه اورنه‌ك بولیشی» سویله‌نیب كیلمه‌كده بولغان
«مستقل» جمهوریتلر وضعیتی آراسیداكی فرقنی كورسه‌ته‌دیرگه‌ن
مثاللار توپلامیدان كیچیك بر نمونه. تیمور اوغلی.

باشقارما: بو مقاله‌مز تیزیلوب بیتكه‌ندن سونگ غاندی‌نینگ حبس
ایتیلگه‌نی خبری كیلدی. هندستاننینگ هر طرفده انگلیز حاكمیتینگ

قارشو قاتلى حركتلەر يوزەگە چىقدى، حتى پشاور شهرينىڭ
قولدان قولغا اوتكەنى خبر بېرىلدى. بونگلە هندستان ملى حركتى
يەڭى بر دورەسىگە كيرگەن بولدى. عموعەمىزنىڭ كيلەچەك سايەدا
شرق وە عموميلە جهان سياستى ميدانىدە كاتتە اهميتگە ايگە بولغان
بو حركتنىڭ كېيىنى بىلەن اوقوچىلەرىمىزنى تولوق صورتدە تانىشتىرەمىز.

«تورك - سيب»

بەرلىن — مارت باشى.

سوڭ وقتلەر بەرلىننىڭ بويوك سينەمالارىدا موسكوادە كى «ووستوق- كينو» محصولاتى بولغان «تورك‌سيب» كورسەتىلمەكدەدر. بو مناسبتلە سوڭ هفتەلەر كوپ غازيتا وە كوپ آغىزلار شو «تورك‌سيب» حقىدە بحث ايتەدىلەر. «تورك‌سيب»، پروژەسى چار زمانىدا توزيلگەن توركستان — سيبريا تيمير يولىنىڭ (1) فايداى اقتصادى وە مدنى مقصدلەر اوستىگە بناءلانغاندا بولغانلى آوروپاليلارغە «موسكوا كوزلوگى بىلەن» كورسەتىلىش اوچون مخصوص بويورتىلگەن وە آتاقلى رەژيسور ويقتور تورين تاماندان ماهرانە حاضرلانغان بر فيلمدر.

بەرلىن غازيتالارى بو فيلم توغريسىدە اوزون مقالەلەر نشر ايتوب نتيجەدە، «تورك‌سيب»نىڭ سنعتكارانە توزيلىش مكمل بر پروپاغاندا فيلمى بولغانلىق فكرى اطرافىدە توپلانەدىلار. «تورك

(1) بو يولنىڭ پروژەسى «يەدى سو تيمير يول» اسمى آستىدا چار زمانىدە توزيلگەن وە اطلاعات ايلگەرى بر چرق آريس استانسيوندن پيشپەك شهرى ياقينيغا سالنغان ايدى. ساويت حكومتى ايسە 1927 يىلىدە بو يولنى شمالگە قاراب اوزايتماقچى بولدى وە 1927 ييل 18 مايدا يوروتتى «يەدى سو تيمير يولى» اسمى «توركستان-سيبريا» (قيسقارتوب «تورك-سيب») آتالسون دەب قرار بەردى. بو يولنىڭ «آريس» استانسيوندن سيبريادەگى «نووو-سيبيرسك» (اوروشى «نووو-نيقولايفسك») شهرىگەچە اوزونلىغى 2.558 كيلومەتردر.

سيب» كورسەتيلير ايكەن رەژيسور ويقتور تورين‌نىڭ اوزىدا بەرلينگە كيلوب چىقدى. محترم سنعتكارنىڭ نيە مقصد بىلەن بەرلينى تشريف بويورگەنلىگى بر بيچەكون كيين بەرلين غازيتالاريدا يازيلغان خبرلاردان آچىق آڭلاشىلدى؛

قاپيتاليست آوروپاليلارنىڭ زينەتلى سالونلاريني هەر دائم سوكەدرگەن وە بو سالونلارغە آياق باسقان تيمەلەرني اونكور جزالار بىلەن قيناپدرغان ساويت حكومتى بەرليننىڭ «فايرەن-خوف»، كبى يالتراقلى كبار سالونيدا تشكيلەتلەر بىلەن بر چاى ضيافتى ترتيب ايتمش. بو ضيافتگە قولى قاداقلى آلتان ايشچيلەرى ايمەس، سياسى وە اقتصادى دائرەلەردە تأثير اجرا قيلالايدرغان «كبار» آقالار دعوت قيلينغانلاردر.

ساويت حكومتينىڭ بيلگيلى بر مقصد بىلەن ترتيب ايتدىكى بو تشكيلەتلى ضيافت كيچەسيدە، سنعتكار ويقتور تورين توركسيب فيلمينى كوب آغيزلار آرقاسيدا يوزەگە چيقارغانيدان وە توركستان-سيبريا تيمير يولىنىڭ حسابسز اقتصادى وە مدنى فائدەلەريدەن تيرلىك چيقيب سويلەمشدر.

ضيافتنىڭ غايت كوگللى وە كيفلى اوتكەنى وە سنعتكار ويقتور تورين سوزلەرىنىڭ بوتون دعوتليلەر تاماندان اوزون آلقيشلانغانى ايرتەسى كونگى بەرلين غازيتالاريدان بر نيچەسيدە قيسقاچا يازيلوب اوتدى.

موسقواليلار توركستان-سيبريا تيمير يولىنىڭ ساناقسز اقتصادى مدنى فائدەلەريني سوزگە اوستا بر فرقە اورتاقلارىنىڭ آغزيدان ايشيتدير. آڭلاسلاريدى؟ ديگەن بر سوراق آلدوقچا توركستاندەگى بيرلى قوموونيستلەردەن بعضيلەرىنىڭ باشلاريغا كيلە بيلر. بونىڭ قيسقاچا جاوابى:

Abdulvahap Kara

...الك ایشتیدیره آلورلار ایدی. فقط اصل مقصد ایشتیدیرمه‌کده‌ن زیاده قاندیرماق بولغان...

ساویت سیاسیونله‌ری آلمانلارنینگ صنعت وه صنعتکارلارغا بولغان محبتله‌ریده‌ن سیاسی مقصدله‌ری اوچون لازمنچه فائده‌لانماقچی بولغانلار. اونگچون تورکستان‌ـسیبیریا تیمیر یولینینگ اقتصادی مدنی یونوقله‌رینی بر قومونیستنینگ آغزیدان ایمه‌س بر صنعتکارنینگ آغزیده‌ن سویله‌تیب آلمان افکار عامه‌سینی قازانماقچی بولغانلار؛ بونینگله ساویت حکومتینینگ بر تالای چقیم قیلوب «تورک‌سیب» قیلمی یاساتیشغا احتیاج سیزگه‌نلیگی، شکرله‌مه‌لی منافقلر ترتیب ایتیشینینگ سببله‌ری وه پاتراوقلی سالوبدا بر صنعتکارنی اوز ایشیده گه‌ینچه سه‌یره‌یتینینگ سرله‌ری آرتق هه‌ر کیمگه آچیق آنگلاشیلسا کیره‌ك. ایمه‌دی بز آز «تورک‌سیب»نینگ ایچ یوزینی تیکشیره‌یلك: چار روسیه‌سینینگ هه‌ر جهته‌ن وارثی بولغان روس قومونیستله‌ری وه بوگونگی ساویت حکومتی هه‌ر تورلی یوللار بیله‌ن بز تورکستانلیله‌رنی اوز اوزینی اداره قیلیشدان عاجز وه ابتدائی (primitiv) بر خلق شکلیده تانیتماقچی بولادرلار. یورتیمز تورکستانی‌ده عمومیتله یوبوك بر چولدان عبارت فقط طبیعتینینگ یوتون بایلقلارینی ایگه بر اولکه حالیدا تصویر ایتوب بو اولکه‌نینگ یالغوز روسله‌ر سایه‌سیده یوکسه‌له‌جه‌گینی آوروپالیلارغا آنگلاتیشغا اورینه‌درله‌ر. «تورک‌سیب» روسله‌رنینگ شو کوره که‌ه تورمه‌یدرگه‌ن بوش دعوالارینی اثبات ایتیشگه خدمت قیلماق اوچون توزیلگه‌ن وه ساویت حکومتیگه کوپگینه یوللوك مال بولغان بر قیلمدر. «تورک‌سیب» کورسه‌تیلیر ایکه‌ن بو قیلم اوچون مخصوص یسه‌له‌نگه‌ن گوزه‌ل وه یاقیملی موسیقی پارچاسی بر توده چالغیچیلار تامانیدان فاصله‌سز چالینوب توره‌دور.

ئه‌له‌کتریق چراغلاری اوچریلگه‌نده‌ن سونگ «تورک‌سیب»،

گوزه‌ل موسیقی طنطنه‌ری ایچیده که‌تته حرفله‌ر بیله‌ن یازیلغان شو جمله ایله باشلانادر: «طبیعتینینگ یوتون بایلقلارینی ایگه بولغان تورکستان، عصرله‌ر بویونچه اوخلاماقدا بولغان ابتدائی (primitiv) بر اولکه‌در...» وه آرقادان بر آوولغا تیلانوب راحت‌راحت خوروللاب اوخلاماقدا بولغان بر توده انسان وه هه‌جرا تورچه کله‌رده موده‌وب تسبیح اوگوروب توزگه‌ن بر توده آلیی چاللار کورسه‌تیله‌در.

«یاغمورسزلق، سوسزلق وه قورغاقلق واهمه‌لی صورتده تصویر قیلنادر... غه‌لله ایگینله‌رینی سوغارغاندا یاغنا ایگینله‌رینینگ قوروب قالغانلغی کورگه‌زیله‌کله بو ایگی تورلو ایگینی بو «ابتدائی - primitiv» اولکه‌ده موازی یتوشدیریش ممکن بولماغانلغی ادعا ایتیله‌در. بو حال تورکستاننینگ ایگ قورقونچ فاجعه‌سی ایمش.

تورلو سفسطه وه تورلو کوروتوشله‌ر بیله‌ن تورکستانده یالغوز یاغنا ایگینینگ دهقانلار اوچون فائده‌لی بولغانلیغینی اثبات قیلماقغه تریشیله‌در.»

«تورکستانده خیالی بر قورغاقلق تصویر قیلنادر. دهقانلار سو آزلغیدان یالغوز غه‌لله ایگینینی گه سوغارا بیله‌درله‌ر. یاغنا ایگینله‌ری سو یتیشمه‌گه‌نلیکیده‌ن قوروب تالادر وه موسقوانینگ توقوما فابریقه‌لاری یاغناسزلقدان ایشله آلمای بدرجه ماشینالار توروب قالادرلار. «چوللارداگی قوم بورانلاری وه کروانلارنینگ تویه هه‌م مال‌لاری بیله‌ن برابر قورقونچ بورانلاردا فجیع صورتده محو بولوب کیتیشله‌ری وه تورکستانده اوتوتی قاناتلاو سانیشی که‌بی آوروپالیلارلی حیرتله‌ر ایچیده قالدیروچی منظره‌له‌ر کورسه‌تیلگه‌نده‌ن سونگ سیبریاغا تویلانوب قالغان چیکسز غه‌لله‌لر وه چیکه‌ره‌سز اورمانلار قاتار قاتار کوز آلدیدان اوتقوزیلادر. شونینگه اوخشاش بر تالای هیجانلی کورینیشله‌رده‌ن کیین:

Abdulvahap Kara

«توركستانگه عەللە كيترا شو بيچارە «ابتدائى» خلقغه ياردەم
قىل! «توركسىب»نى تاشيلنچ بلەن بتردە اورتا آسياغا عەللە
كيترا...» كەبى آرقە آرقەغا اولەشگەن بر كوب خطابلار كيلەدر.
«بولوتلەر آراسىدان بر آيروپلان كورينەدر. ايچيدە صحرانى
اولچەوچى مهندسلەر...
بويوك آفتوموبيل وە تراكتورلار...»
مهندسلەر وە تراكتورچىلار ايچيدە چيقيق يوزلى، اوزون
بويلى وە بوغداى رەنگلى يرليلەر هەم كورينەدرلەر. ايشچيلەردەن
كوبينگ يرليلەردەن بولغانلىغى بعضى كوروشلەر بلەن سيزەرلك
درجەدە بلگيليك قىلىنغان...
آوروپاليلارغە ياختى كورونيش اوچون يرلى تيمير يول
ايشچيلەرى آراسيدا سوادسزلق بلەن كورەشيش جودە اوستالق
بلەن كورسەتيلەدر. ايشچيلەرنىنگ قوللاريدەگى توركچە غازيتالار
وە اولەرنىنگ ساقىدان سولغا تامان يازيشلارى...
بو فلم بريك حريفلەر بلەن يازيلغان، «توركسىب» 1930
يىلى ياساليوب يتەجەك» جملەسى بلەن نهايت بولادر.
ساويت حكومتينگ بر تالاى چيقيم قىلوب تاشيلنچ بلەن
«توركسىب» فلمىنى حاضرلاماقدان باشليجە مقصدلەرى شودر:
1 — چار روسيەسينگ وصيتى بريكه يتكوروب توركستانى
استثمار قىلماقدا بولغانى غربى آوروپادەگى اورتاقلاريدان وە عموم.
ميتله دنيا افكار عامەسيدان يشرين توتمەكدر.
2 — توركستان سيريا تيمير يولينگ «ابتدائى» توركستانليلەرگە
سيريادان مدنيت (1)، عەللە وە اوتون كيتررەجەگينى ادعا ايتمەكدر؛
3 — توركستانينگ مدنى-اقتصادى يوكسەليشيدە روسلەرنىنگ
رولينى كورسەتمەك يعنى روسلەرنىنگ مدنيت كيتوروچى (Kultur-

(räger) بولغانلىقلارىنى آوروپاليلارغا آنگلاتوب اوزلەرىنى آلقيشلا-
تماقدر...
4 — توركستان-سيريا تيمير يولينگ توركستانليلەردەن مدنى
ايشلەرگە يارارلىق ايشچيلەر (پرولەتارلار) يتوشديرەجەك بر ايشى-
خانه بولغانى كورسەتوب آوروپاليلارنىنگ كوزلەرىنى بوياماقچيدر (1)
توركستانليلەر ياختا ايكمەسەلەر موسقوا فابريقالارىنىنگ ايشلە-
مەى توختاب قالادرغانلىقى «توركسىب»دە هەم آچيقدان آچيق
اعتراف قىلىنغاندر...
ساويت حكومتينگ توركستانى يالغوز ياختا يتوشديرەدرگەن
بر اولكه حالينغا آيلانتريش اوچون اورينوب ياتقانلىقى، سوڭ درجه
احتياط بلەن يشرەلگەن «توركسىب»دە هەم آچيق سيزيلوب تورەدر.
موسقوا حكومتى توركستان-سيريا تيمير يولينى تاشيلنچ بلەن
بتريشكه بار كوچى بلەن اورينوب ياتادر؛ چونكه بو يول تور-
كستانينگ مركزدەن اوزاقلاشغان يورجه كلەرىنى عسكرى وە
اقتصادى تاماندان موسقواغا باغلاياجاقدر.
موسقوا «توركسىب»نىنگ شو يىل ايچيدە ياساليوب بتيشينى
بويورەدر؛ چونكه بو يول ساويت حكومتينگ توركستانده تطبيق
ايتمەكدە بولغان فاحش مهاجرت سياستى اوچون غايت مهم رول
اويناياجاقدر.
تاشكەندە اوزبورغ تيمير يولى سالينار ايكەن چار حكومتى

(1) توركستان-سيريا تيمير يوليدا ايشلەمەك اوچون بر وقت يرليلەردەن هەم
بارەمەن وە ايشچيلەر قابول قىلىنغان ايديلەر. بولەر برتون ايشچيلەرنىنگ يوزدەن
بكرمەسى كه تشكيل ايتەر ايديلەر («ياش توركستان» سان 3-4 بيت 49).
ساويت حكومتى شو آزغنه مقدار يرليلەرنى ايكه آلو بلەن هەم توركستان يرلى
تومەنيشەلەرنى وقتچه آووتقان بولادى وەمدە «توركسىب» فلمىنى باسەب
يرليلەردەن مدنى ايشلەرگە يارارلىق پرولەتارلار يتوشديرمەكدە بولغانى دنياغه اعلان
قىلغان بولادى. ساويت روسيەسى آزغنه تەككە يتوب آلغانى اوچون يرليلەر هەر
تورلك بهانەلەر بلەن ايشدەن بوشاتيلماقدادرلار.

Abdulvahap Kara

تېبېر یول اوزونیچه، هەر ایكی یاغدان ایشكه یارارلق یېرلەرنی توركستانلیلەر قولیدان تارتوب آلغان وە روسیەدەن كېتیریلگەن روس قاراوولاری (غاوچیلاری)غه بولوب بېرگەن ایدی.

ساویت حكومتیدە توركستان-سیبیریا تېبېر یولی اطرافدەگی گوزەل دالالارنی وە منبت یېرلەرنی خلقمزنینگ قولیدان آلوب زراعتدەن هیچ بر نەرسە آنگلامایدرغان روس موژیقی وە روس پرولەتارلاریغا «سیلەو» قیلماقچی بولادر...

یاش توركستانلی.

انگلتەره ـ مصر

(اوز مخبرمزدەن)

لوندون، مای باشی.

انگلتەرە-مصر مذاكراتینینگ اوزونگه بر تاریخی بار. اگر یاگلماز ساق انگلیز-مصر نمایندەلەری بوینگه توریتچی كرە تویلاتوب مصر استقلالی یولیدە بولغان جانجاللی نقطەلەرنی حل اوچون كېلیشیش یولینی آختاروب اوتورەدرلەر. بوگون ایكی آیدەنبری مذاكرەدە بولوب تورگەن سوزگی قونفرانسنینگ نتیجەسی حقندە ایندیدەن اونلەی یاخود بونلەی دیب بر نەرسە سویلەش جودە قیین. هەر ایكی طرف منفعتینینگ قارشو قارشوغا بولغانی، بوكونگی قونفرانسدە بوتون جانجاللی مسئلەلەرنی، هەر ایكی یاقنی راضی ایتەرلك بر شكلدە حل ایته آلیشی امیدینیدە اوزاقلاشدیروب اوتورەدر. بر بو یېردە اوقوچیلارمزنی قیسقاچاغه بولسا هەم مصر-انگلیز جانجالینینگ تېگیزلەری بلەن تانیشتوروب كېتمه كېرەك بولامز. دنیا اوروشیدەن كېین انگلتەرە بعضی حقلەرنی اوز قولیدا ساقلاب قالیش شرطی بلەن مصر استقلالینی تانیدی. بو شرطلەر اینه

مصر استقلالینی تحدید ایتەرلك ماهیتدە ایدیلەر. بونلەر اینه سوگرەدەن 1922 یلی قویدەگی توّرت مادە حالندا فورموله ایتیلدی:

1 — انگلتەره سوئیش قانالیدان كېچوب ایمپەریوم مركزینی تولونیلاری بلەن باغلایدرغان یول اوستدەگی حربی ساقچیلق حقینی ساقلاب قالاجاقدی.

2 — مصردەگی اجنبی وە اقلیتلەر حقینی انگلتەره مدافعه ایتەجەكدی.

3 — سودانینگ اداره تفتیشی انگلتەرەگه قالاجاقدی.

4 — انگلتەره مصرنی یات كوجلەردەن قورویاجاقدی.

بو مسئلەلەر حقیدە مذاكرات اوچون او زمانگی مصر حكومتینینگ رئیسی وە ملیتچی «وافد» فرقەسینینگ لیدەری مرحوم سعد زغلول پاشا 1924 نچی یلی لوندونغه چاقیریلغان ایدی. او زمان برنچی دفعه ایش باشیغا كېلگەن انگلیز ایشچی حكومتی، كلشتدە بولونوب، اشغال دەرسینی بوقانیش وە مصر بلەن عسكری اتفاق معاهدەسی قیلیشغا راضیلق بیلدیرگەن ایدی. فقط بریتانیا ایمپەریومی مدافعه شوراسی اعتراض ایتكەنلیكیدەن بو معاهده پروژەسی وجودگه كېلەلەدی. 1929 نچی یلی انگلتەره قایتادان مصر بلەن مذاكرەگه كېریشەدر. بو دفعه 1924 نچی یلی كلشتلەری حقندە سویلەش امكانی هەم یوق ایدی. شوندای بولسا هەم انگلتەره: 1) مصرنینگ ایچكی عسكری منطقەلەریدە بولغان عسكرلەرینی سوئیش قانالی ساحلیگه چېكینگه؛ 2) مصردەگی اقلیتلەرنینگ مدافعەسی حقدەن حتی مصر حكومتی پولیس تشكیلاتی، محكمەلەرینی هەم مالیەسینی اصلاح ایتدیكی تقدیردە عمومیله قاپیتولاسیونلاردان كېچینگه؛ 3) سودان مسئلەسندەدە انگلیز-مصردەن قاریشیق بر اداره توزیشغا راضی بولغانلیغینی بیلدیرگەن ایدی. بونینگ اوستیگه سوغیش چیقوب قالغاندا هەر طرفنینگ بربیرنگه یاردام ایتیش مفهومندە بر حربی

اتفاق نظریه‌سی بره‌ده مصرنینگ جمعیت اقوامگه کیریشیگه انگلیز-
له‌رنینگ یاردام ایتیشی سویله‌نگه‌ن ایدی. مصر افکار عامه‌سی بو
شرائطنی قابول ایتیشده‌ن باش تارته‌دی. بوکون مصر وه انگلیز
حکومتله‌ری نماینده‌له‌ری طرفیده‌ن یوروتیله‌کده بولغان مذاکرات
هم بو قاریده دیلگه‌ن مشئوم نورت ماده‌ده‌ن باشلادی.

بوکونگی مصر حکومتینینگ باشیدا مرحوم زغلول پاشانینگ
اورنیگه مصرنینگ «وافد» فرقه‌سی لیده‌ری بولغان نحاس پاشا
توره‌دیر. انگلیز اینچی حکومتی اینه بوکون 1924 نچی یلی قیلغان
کیلشمه‌له‌ری یاپیغا هم یارا آلمایدیر.

فلسطین‌ده‌گی عرب-یهودیله‌رنینگ قانلی توقناشمالارینی وه
هندستانده‌گی تولقونلارنی انگلته‌ره‌ده‌گی اینچی حکومتی دوشمان-
لاری، انگلیز شرق سیاستینینگ ضعیفله‌ندیریلگه‌نی نتیجه‌سی دیب
کورسه‌ته‌درله‌ر. اینچی حکومتینینگ اوزی هم مصرگه قارشو
کیلشده بولونماقلا هندستاننینگ طلبینی آرزیدیرتیشغا سبب بولونور
دیب اویلاپدیرغان کوریندیر. بوکونگی ماقدونالد حکومتینینگ
مصرده انگلیز «سیاستینینگ اعتبارینی» ساقلاش یولیده‌گی تریشو-
ویده‌ن چیقیشا کیره‌ک.

بز 1924 نچی ییل کیلشمه‌له‌ری حقیده سوز هم بولا آلماس
دیدیک. خصوصیله انگلته‌ره حکومتی سویش قانالینی ساقلاش حقیده‌ن
کیچه آلماغانی کبی سوداننینگ تماملیه مصر اداره‌سیگه بیریلیشینگه
هم کونه آلمایدیرغانینی سویله‌ب توره‌دیر. نحاس پاشا اوزی هم
انگلیزله‌رنینگ مصر توپراغیدان بوتونله‌ی چیقوب کیتیشینی طلب
ایتمه‌له‌ی توره‌دیر. اونینگ بوکونگی طلبی انگلیزله‌رنینگ مصرده‌گی
اقلیتله‌ر وه اجنبیله‌ر مسئله‌سیده بولغان حقله‌ریده‌ن، عمومیتله قاپیتو-
لاسیونلاردان کیچیشله‌ریدیر. سویش قانالی مسئله‌سیده اینه نحاس
پاشا بالخاص انگلیز عسکرله‌رینینگ مصر توپراقلاریدان آلینوب فقط

قانالنینگ غربی ساحلیده‌گینه قالووینگه راضی بولوب اوتوره‌دیر.
سودان حقیده‌ده او بو اولکه‌نینگ اداره‌سیده مصرنینگ انگلیزله بیله‌ن
تینگ حقوقده بولیشینی وه مصر مأمور هم عسکرله‌رینینگ سودانگه
درحال کیریشینی طلب ایته‌دیر. بو سطرله‌ر یازیلارکه‌ن انگلیز وه
مصر مذاکره‌له‌ری دوام ایتوب توره‌دیر. هر ایکی طرفده اوز نقطهٔ
نظرله‌ریده قاتیغ توره‌دیر. بز ایندیلیک بالخاص مصر ملی طلبله‌رینینگ
موفقیتله‌ر بیله‌ن نتیجه‌له‌نیشی اوچون صمیمی تمنیله‌رمیزنی سویلی-
آلامیز.

میر سعید.

تورکستانده‌ن مکتوبله‌ر

I

محترم «یاش تورکستان» باشقارماسیغا

.... تورکستان ملی آزادلغی یولیدا ایشله‌مه‌کده بولغان ملی
استقلالچیلارمزنینگ «یاش تورکستان» مجموعه‌سینی چیقاریشغا موفق
بولغانلارینی وه تورکستان استقلالینی آچیقدان آچیق طلب قیلیشلا-
رینی یوره‌کده‌ن قوار ایتگه‌ن یاشلار آلقیشلاپدیرلار. بو توغریده‌گی
شادلقلارمزنی ملی استقلال یولیدا خدمت قیلغوچی یورتداش آغالار-
مزغا بیلدیره‌مه‌ن...

تورکستانده‌ن قاچوب چیقغان صدیق اوغلی علی جان،

باشقارمادان: آوروپادا تحصیل مقصدی بیله‌ن یاقیندا تورکستا-
نده‌ن قاچوب چیقغان یاشلاردان صدیق اوغلی علی جان ناملی بر
یاش وطنداشمز باشقارمامزغا بر کوب یازولار یوباره‌دیر. بولارده‌ن
ایندیلیک «اوزبکستانده قولخوز سیاستی»گه عائد قسمینی باسامز.

Abdulvahap Kara

اوزبكستانده قولخوز سياستى.

اوزبكستان خوجالىغىنىنگ كيينگى ايكى ييلده‌گى احوالاتيدان فقط گه بر ماده‌سى اوستيده توختاب اوته‌مه‌ن، اول هم بولسا قولله‌قتيفلاشديريش مسئله‌سيدر.

حاضرگى چاغدا قولخوزلاشديريش ايشى اوزبكستانده شاشقين يول بيله‌ن آلوب باريلماقدادر.

اوزبكستان ير ايشله‌رى قوميسارلىغى بو توغريده اورتا آسيا بوروسينينگ تاپشيرغان رهبرله‌رينى ايشله‌تمه‌كده‌در. حاضرگى وقتده اوزبكستاننينگ بر بوخارا دائره‌سى (اوقروغ)ده 30 دانه ايكينچيلك قولخوزى، 20 دانه چارواداراق قولخوزى توزيلوب هر 8 قولخوز اوستيگه بر نفر آغرانوم رهبر بيلگيله‌نگه‌ن. آغرانوملارنينگ بارچاسى روسله‌ردر وه اوزبكچه‌نى بيلمه‌يدرله‌ر.

بو تشكيل قيلنغان قولخوزلارنينگ اعضالاريدان كوبى ييرلى خلقدان بولماى چيته‌دن كيلگه‌ن ييرسز روس، ئه‌رمه‌نى وه آفغانلار بولوب اوزبكله‌ردن آزدر.

محلى اداره‌له‌ر بو قولخوزلارنى كوزگه كورونه‌رلك نمونه قيلماق اوچون يوز فائض كوچنى صرف قيلوب بوله‌رگه متخصصله‌ر بيلگيله‌ب ايشله‌تمه‌كده‌در. شونداى بولسا هم قولخوز اعضالارى اوز خوجاليغيديك كوڭل بيله‌ن ايشله‌مه‌سدن ساوق قانليق بيله‌ن ايشله‌يدرله‌ر. بوله‌ر آلغان حاصلاتنينگ اوزله‌رينيكى بولماسليغينى وه اوز حاصلاتلاريدان فائده‌له‌نه آلماسلقلارينى توشونه‌درله‌ر.

سوڭگى ييلده قولخوزلار خصوصى دهقاننينگ آلا بيله‌درگه‌ن محصولاتنينگ يارميني هم اوبديره آلماغانلار.

بو نيمه‌نى كورسه‌ته‌در؟

قولخوزنينگ فائده‌سزلگينى وه قولخوزغه دهقاننينگ كوڭلسز-

لگينى همده قولخوزنينگ دهقان عامه‌سيغه ضرردن باشقا نرسه كيتيرمه‌گه‌نلگينى كورسه‌ته‌در.

مثال اوچون آلساق بوخارا اوقروغى (دائره‌سى) شافركان رايونيدا اوزبكله‌ردن آخونباباييف اسميگه آچيلغان بر قولخوز بار. بونده 8 نفر اعضا بولوب روزغارلارى يامان حالده‌در. يازدا باختا ايكيب قيشده بوغداى اورنيگه چكيت ييشگه مجبور قالادرلار. بوله‌رنينگ بارچاسى هم قولخوزدان بيزار بولسالاردا مجبورى روشده ايشله‌يدرله‌ر. هيچ برى كوڭل بيله‌ن ايشله‌مه‌يدر. بو بيچاره اوزبك دهقانلار كيم اوچون تر توكه‌درله‌ر؟ يل بويى ايشله‌ب آلغان حاصلايدان اوزى فائده كوره آلميدر. اوزبكستان دهقانلارى ييلدن ييلگه باختا اورنيگه بوغداى ايكيش آرزوسيده بولوب يوره‌درله‌ر. بونگه حكومت اداره‌له‌رى رخصت بيرمه‌سدن توسقونلق قيلادرلار. مثال اوچون بوخارا اوقروغيدا ييرله‌ريگه بوغداى ايككه‌ن دهقانلارنى بوغدايينى بوزوب اورنيگه باختا ايكيشگه مجبور قيلغانلارينى كيتيره‌مه‌ن.

دهقان بولوب اوز ييريگه اوزى ايسته‌گه‌ن ايكينى ايكه آلماسا، اوز محنتيدن فائده كوره آلماسا همده اوزى ايككه‌ن باختاسنى ايكى قولالاب حكومت زاوديگه (فابريقا) بازار نرخيدن كه‌مگه ساتوب قوللاريدا قوروق آقچا بيله‌ن قالوب بوغدايننگ قاييردان كيليشنى كوزيتگه مجبور قالسالار... بوله‌رنينگ بارچاسيگه اوزبكستان دهقانلارينينگ شوزى ديمه‌ى نيمه ديسين؟... بو توغريده دهقان كيمگه داد ديسين وه كيمدن شكايت ايتسين؟ اوزبكله‌ر اوستيده زوراق قيلوب اوتورگه‌ن حكومتدارله‌ر وه بو ايشله‌رنى قيلوب اوزبكله‌رنينگ قوليدان نه كه‌لگينى آلغانلار شول روسله‌ر ايمه‌سمى؟ اوله‌ر اوزبكله‌رنينگ آه وه قانينى ايشيته‌رله‌رمى؟ البته ايشيتمه‌سله‌ر. اوزبكستاندن بوغداى ايكيشنى يوقاتوب اورنيگه

باخته ناحیه‌سینی کیکه‌یتیریب یرلی خلقی بوغدایغا محتاج قیلوب قویغانیغا اوخشاش اوزبکستانی آت، باغ،...دن محروم قیلوب یالنغوز روس اوچون خام مال حاضرلایدرغان بر اولکه حالیغه کیلتیرمه‌کچیلر.

بونگه اوزبکلر ایچیدن چیققان یولداشای آخوناباییف که‌بی دیک له‌بیچی کشیلر حیث قیلولارمی؟ یوق. اولر تیریک قویغا اوخشاش کوزلرینی که‌ته آچوب اولتوره‌دورلر.

مانه اوزبکستان اقتصادی وضعیتیدن قیسقاغنه بر خبرلر. اوزبکستان دهقانلاری اوز کوچلریدن فائده کوره آلمایدرلار.

صدیق اوغلی علی جان.

II

«یاش تورکستان» باشقارماسیغه تورکستانده‌ن بر نیچه مکتوب کیلدی. بو یازولر بزگه ساویت غازیتالاری آرقالی غایت قاراڭغو سوورتده ییتشکه‌ن خبرلرنینگ کوبینی تاکیدله‌یدرلر... بز بو یرده ماوت آیینگ باشلاریدا کوندریلگن بر مکتوبینگ بعض قسملرینی کوچره‌میز: «... بو یرده وضعیت غایت هیجانلیدر... فرقه سفیتی وه ساویت مؤسسه‌لرینی تازالاش نتیجه‌سیده بولشیویزمینگ بزنینگ خلق آراسیدا چوقور تاثیر آتا آلماغانلیغی کوریلدی... روس قوموفنیستلرنینگ تورکستانلیلر ایچیدن برده‌بیر ایشانه‌دیقلاری کشی فیض‌الله خوجه‌گه‌دیر دیش ممکن... حتی اکمل (ایکرامف) گه هم ایشکیده‌گی که‌بی ایشانچ یوق. اونی اوزبکستان قوموینست وفیه‌نینگ کاتبی بولا توروب، فرقه اعضالاریغا تأثیر ایتکه‌ن چیت آغملار بیله‌ن یعنی اوزبک قوموینستلاری آراسیدا کوسه‌ن کونگه اوسه‌کده بولغان ملتچیلک آغمی بیله‌ن کوره‌شه آلمالیغدا عیبله‌یدرلر... یولداشای آخوناباییف اوزبک اورتا آسیا بوروسیده موسقوا آگه‌نتلاری قولیدا «قوغورچاق» ایکه‌نلیگنی آگلی باشلادی. او

قولخوزلر اوچون بروپاغاندا قیلسادا، اوزی بو قولخوزلرنی یاقترمایدی. اینکی ضیالیلردن یالنغوز تاشپولات تاروینه‌یکوف که بولشیویکلرگه لهگه‌ن تو‌یه‌دیر. او فیض‌الله خوجه یانیدا یوریس قومسولت (حقوق کینگه‌شچیسی) وظیفه‌سینی اوته‌یدر، فرقه‌گه کیرمه‌گان ایسه‌گه‌ن ایدی وه فیض‌الله خوجه اونگه اوچون کفیل بولشدی، شوندای بولسه‌ده هیچ بر نه‌رسه چیقمادی؛ تاشپولاتنی فرقه‌گه قبول ایتمه‌گه‌نلر.

اقتصادی قیتلیقلار وه قیتاتی حدودیده بولوب تورگه‌ن بعض بر قاریشقلیقلار حکومتنی قاتیغ احتیاط چاره‌لری کوریشکه مجبور ایتدیلر... یاقیندا ایغنا بوتون اورتا آسیادا، تورکستانلیلردن توپلاب قاماشلار بولوب اوتدی. قامالغانلارنینگ سانینی آنیق بیلوب بولمه‌س، 600 قدر کشی ایکه‌نلیگی تخمینله‌نه‌دیر. تاشکینتنینگ اوزیده‌گی 100 کشی قامالغاندیر. بارغان ساری، روس بولشیویکلری تورکستانلیلرنی ایشدن چیقاروب تاشلاماقدادرلار...

اوتکه‌ن ییل کوزده، پسکینت رایونیدا، «باسماچیلق» یوزغه که کیلدی. «باسماچیلار» باشلیغی کور جوره اسمی، تاشکینت ایکمه کچیلر شرکتینینگ رئیسی ایکه‌نلیگی بیلدی. باسماچیلق تیزده باستیریلدی. قیزیل آتلیق عسکرلر بیله‌ن اوریشده، اولردن 10 کشی اولگه‌ن، قالغانلاری تاغلارغا قاچغانلار. باسماچیلار قوزوب اوتدیکلری یاریجا اویلرنینگ ایگه‌لری قامالدیلار، کوبلرینینگ ماللارینی مصادره قیلدیلار. ساویت باختا سیاسه‌تینینگ نتیجه‌سی نیمه بولغانلیغنی توبه‌نده‌گیدن کورش ممکن. بازارده بر پود بوغدای بهاسی 8-7 سوم (سوگغی آلغان خبرلرگه کوره، بوغدایغنینگ پودی ایندی 15 سومگه کوتریلگه‌ن)؛ دهقانلار ایسه باختانی 3 سوم 50 تیین کیسلگه‌ن قطعی بها بیله‌ن تاپشیریشغه مجبوردرلار[1] اوتکه‌ن ییل

(1) باختانینگ توقری بهاسی بوغدای بهاسیدان اوچ مرتبه آشقدر.

Abdulvahap Kara

آخریدا وه بو ییل باشیدا روسیه‌دن توغدای وه اون کیتریش یلان یه‌جه‌ریله آلالغانلر. عه‌لله بهاسی کوچلی سورنده کوتریلدی وه کوتریلمه‌کده‌در. یاختا ایسه هه‌مه وقت بر بهاده توره‌در.

« ادبی بولوم : »

سورگون اورتاغیمدان

کتنگه اوزالغان سیبیریا چولیدا:
کیته‌لله‌ر، زنجیرلر قول آیاغیمزدا،
تیکی، آت تویاغی دائم باشیمزدا،
هه‌میشه قانلی قامچینی آججیغ ایزغریلرا!
توکه‌نمه‌ك بیلمه‌گه‌ن بو قیناو یولیدا:
گه‌له‌گه‌له قوزغون تیوه‌ده کیمزده،
ییقیلماقدا قارلار باسقان ایزیمزده،
سویه کیمزنگه‌ده مقبری بو قارلار!

سه‌نته‌بر 1929 | کوجروب یا وجی: ایلته‌ر

سورگون اورتاغیمغا

کتنگه اوزالغان او سیبیریا چولی
حقیمزنگ ایسه‌س، روسنگ اولوم یولی!
قول آیاغیمزنگ کیشه‌ین زنجیری
بیلمه‌ی چیکره بولور یورتیمزگه!
ایرك کوره‌شیمزنگ بیلمه‌س ایرله‌ری!
یاشایمز آلالغا اتقامگزنی،
توفاندا کومه‌لمه‌س باسقان ایزیگزنی!
شهیدلر مقبری، بو ایمانیمزدا!

سه‌نته‌بر 1929 ایلته‌ر

« کتابیات »

«شرقده نه‌فت وه قان»

(بر احمق کتاب مناسبتیله)

بو اسم بیله‌ن **400** بیت قالینلقدا «محمد اسد بك» آتی آستیدا لهلی توسه‌بائوم دیگه‌ن بریسی تامانیدان بر آلمانچا کتاب یازیلوب چیقدی. بو کتابده تورکستان، ایران، آذربایجان، گورجستان وه تورکیه‌دن بحث قیلادر. یازوچی اوزینی سه‌مرقه‌نده‌ده توغولغان، آذربایجانده اوسکه‌ن، بر بیر مای کانلاری ایگه‌سینگ اوغلی وه بو مملکتلرده کیزگه‌ن بر کیشی قیلوب کورسه‌ته‌در. حالبوکی اونگ روسیه‌ده توغولغانلغی وه آق روسلاردن بریسی بولغانلیغی میدانغا چیقدی. توسه‌بائوم یوقاریدا یازیلغان اولکه‌لرگه بارغان بولوب کتابینی تاریخی، جغرافی خطالار، مینگ بر کیچه حکایه‌لریگه اوخشاش خیالی وه یالغان نه‌رسه‌لر بیله‌ن تولدیرگه‌ن.

توسه‌بائومنینگ اوزینی(1) وه اونگ یازغان نه‌رسه‌لری توغریسیده، آذربایجان استقلالچیلاریدان هلال منشی‌بك «مورلیتر تریبونه» غازیته‌سیده بر نیچه مقاله‌لر یازوب تارقاتدی. تورکستان، ایران، آذربایجان وه گورجستانلیلر تامانیدان یازیلغان پروتستولار هم آلمانچا وه تورکچه مطبوعاتده باسیلوب چیقدی. بوندن باشقاری بر نیچه آلمان غازیته‌لاری هم بو کتاب توغریسیده تنقیدلر یازوب اوسه‌ك (افترا)لر بیله‌ن تولگه‌نلیگینی اثبات ایتدیلر.

تاریخی یالغان، جغرافی خطا وه اویدیرمه نه‌رسه‌لر بیله‌ن تولا بو کتابنگ بر آلمان نشریاتی تامانیدان تارقاتیلیشیغا حیرت ایته‌مه‌ن وه تورکستانگه عائد قسمیده‌گی قوپال خطالاردان بر نیچه‌سینی توبه‌نده یازوب اوته‌مه‌ن:

(1) بو کیشی کیف شهریده تولغان یهودیلردن ایکن.

Abdulvahap Kara

محمد اسد بیك، تورکستان تاریخده بولماغان «قیزیل سو» جمهو-
رینی مه‌ده‌ن بحث قیلادر وه قیزیل قومنی خزر دگزینگ ساحلده‌ن،
کراسناوودسکینك شهرینگ یانیدان باشلانادر، دیه‌دی. حالبوکی قیزیل
قوم آمودریا وه آرال دگزینگ ترفیده‌ن باشلانادر. کراسناوودسکینك
نی حاضر تاجیکستانغا قوشولوب کیتدی دیب تاجیکستاننگ قایرده
بولغانیدان خاباری یوقلیغینی کورسه‌ته‌در. تورکستانده قارا کوزلی
بولماغان قیزله‌رنك کوزله‌رینی ایرلی طبیبله‌ر گویا اوپراسیون وه دارو-
لار بله‌ن قارا قیلا بیله‌ر ایمشله‌ر. تورکستانده قوینی بوغازلامه‌سدان
قارنینی یاریب ایچینی وه یوره‌کینی تارتیب آلادر لار دیب بولماغان
وه احمق نه‌رسه‌نی یازغانی کبی تیمورنینگ آتم کاودالاریدان
قیلغان مناره‌سی حاضر ایسکیب یقیلیشغا یاقینلاشقان، آتم سویه‌ک‌له-
رینی مناره یانیدان کوروب بولادر دیب اوز اوزینی کولکی
قیلغان.

تیموری چنگیز نه‌وره‌سی حتی سوڭغی بوخارا امیری عالم
خانی‌ده چنگیز اوروغیده‌ن دیمشی، اونگ تاریخی کورلیکینی
کورسه‌ته‌در.

سه‌مه‌رقه‌نده‌ده قهوه‌خانه‌لر (۱) جوده کوپ وه بو یرده،
بیك قولاق کوچه‌سیده، قیز لار ساتیلادر. قیز لار آلوچیلارغا یالا-
نغاچ کورسه‌تیله‌در...، دیگه‌ن احمقلق بله‌ن توسه‌باتوم، اوزینگ
سه‌مه‌رقه‌ندگه بارماغانلیغینی وه او یر بله‌ن هیچ بر تانیشلغی بولما-
غانلیغینی میدانغه قویادر. شونده‌ی یوزوق وه یالغانلار بله‌ن تولا بو
کتابنگ تارانیلوی، بو اولکه‌لرده‌ن خابارسز اوقوچیلارنینگ
یاکلیش توشونچه‌گه کیلوله‌رینگه سببیت بره‌دی.

آلمانلار شرق حقده تقدیر ایته‌رلك قیمتلی اثرله‌ر یازغانلار.
بو قیمتلی اثرله‌ر ایچیگه شونده‌ی یوزوق وه اویدرمه بر کتابنگ
کیروب قالیشی سوڭ درجه تأسف ایته‌رلك بر حالدر.

توسه‌باتوم هم روسله‌رنینگ باشقالاری کبی چیتله‌رگه بزنك
یورت وه ایلنی مستقل یاشاشغه یره‌شمه‌گه‌ن وه اینداق قیلیب کورسه-
تیش مقصدی بله‌ن «سمرقند، بخت وه خان» کتابینی یازیب چقارغان ا
یونگه اوخشاغانلارنینگ کوبینی بزه ایلدی یوریمزده وه چیتده
کوروب توره‌مز. بز اونله‌رگه:

«ایت واوولار، کاروان کیچه‌ر»، دیب قویامز.

آلتای توبان.

ایکی بیوك ضایع

اوتکه‌ن آپریل آیده علم دنیاسی ایکی بیوك مستشرقنی
یوقاتدی. 18. IV. ده آلمان لسانیاتچیلاریدان (فیلولوغ) ف.
و. ك. موللر وه اوچ کون سوڭره‌ده آتاقلی تورکیاتچیله‌ر
ده‌ن آلبه‌رت فون لوقوق به‌رلینده اولدیله‌ر.

فون لوقوق، شرقی تورکستانده قیلغان حفریات نتیجه-
سیده بر آتیدا کومیلوب قالغان تورك مدنیتی اثرله‌رینی
یوزه‌گه چیقارغان وه علمگه خدمت ایتمك ایسته‌گه‌ن تور-
کلیککه کته فائده‌له‌ر یتکوزگه‌ندر.

پروفیسور موللر شرقنگ دیه‌رلك بوتون تیلله‌ریگه
آشنا بولغانیدان علم دنیاسیده نادر شخصله‌رده‌ن سانالادر.
موللر شرقی تورکستانده تاپیلغان ایسکی تورك یازولارینی
اوقوماقلا تورکیات ساحه‌سیده، خارق العاده خدمتله‌ر کورسه‌تگه‌ندر.

حرث تاریخمز اوچون اوله‌مس اثرله‌ر یاراتغان بو ایکی
عالمنی بز تورکله‌ر هیچ بر اونوتمایاجاقمز.

یاتقان یرلاری تورفا بولسون! Terra tibi levis est!

«یاش تورکستان»

خبرلر — (اوز مخبریمزدن)

توركیه‌ده

روسلەرنینگ چاقچیلیغی

توركیه ایله روسیه آراسیدا آلیش‌بیریش معاهده‌نامه‌سی بار. توركیه حكومتی بو معاهده‌نامه‌نینگ حرف حرفیگه اوزیگه كیتیره‌دور. حالبوكی، روسلەر هر كون بر چاتاقلق، بر تاپیره‌نینگ چیقاروب یاتوبدورلار. بو تاپیره‌گیلەر اوغریلارنینگ سوزیگه ایشانغان بر قانچا تورك سوداگرلەری مینگلەرچه لیرا زیان قیلیب نتیجه‌ده كوبلەری سینیدی. بو توغریدا استانبول غزیته‌لەری كوب یازدیلار. مثال: «جمهوریت» غزیته‌سی 25 نچی مارت نومروسیده، بر سوداگرنینگ بر خطینی باسدی. شو یازو روسلەرنینگ ایته كیبی آچوب یوبارالورغان بولغانی اوچون كوچوروب یازامەن:

«بز، دورت یول پورتاقاللارنینگ (آیلسین) ایكی یەشیكینی بیش یاریم لیراگه اوده‌ساداغا تاپشیرماق شرطی ایله ناششاری آلیش‌بیریش مملكتی ایله بر شرطنامه قیلدق. شرطنامه‌گه كوره پورتاقاللارنی كاغذغا اوراب بیریش لازم ایدی. بز بو شرطنی بیریگه كیتیردك. اوده‌ساداغا معاینه قیلغان روس مأمورلەری معاینه قیلامەن دیب پورتاقاللارنینگ كاغذلارینی آلوب تاشلاماغانلار. بزدەن آلادورغان حكومت آدمی كاغذی یوق دیب 25% كم بها ایله یازادور. موندەن باشقا یەشیكلەرنی آچوب بیكتمەك اوچون 70 غروش آلدیلار. روسلەر یاخشی پورتاقاللاریمزنی اوده‌ساداغا كوله‌رچه ساقلاب چوروتوب قویدیلار. اوزلەرنینگ دەنگگلكلەری ایله چوروگەن بو ماللاریمزنینگ بهاسیدەن 65% كەمەیتیرمەكچی‌دورلەر. بولەنگ باریسینی آول بیرگەنلەریدەن بزنی ایمدی 15% قارضدار قیلیب قویدیلار.

بو ایش جنگگه سلام بیریب آرقاسیدان پیچاق تیقیش ... ناوان بیرمەككه اوخشایدی...»

توركیه خاتونلارینینگ حقی

ملی استقلالیغا قاووشقان یەگی توركیه هر یل یەگی یەگی انقلابلار ایله ملی حیاتینگ محكم پایەلارینی قویماقدادور. معنه بو یل «توركیه ملت مجلسی» توركیه خاتونلارینینگ شهر باشقارمه‌لاریغا سایلاو وه سایلانماق حقینی بیردی.

بو مناسبتله خاتونلار، توركیه‌نینگ هر تامانیدا میتینگلەر یەسەمەكده‌دورلەر. او جمله‌دەن استانبول خاتونلاری 10 نچی آپریلده سلطان احمدده طوپلانوب كوب طنطنه ایله بیر میتینگ قیلدیلار. بر قانچا یوكسەك تحصیل كورگەن تورك خانملاری باشقا آتا هم سینگلەریگه شهر باشقارماسی، موندە خاتوننینگ رولی وه اوی‌شهرچیلك توغریسیده كوب یاخشی ایضاحلار بیرگەندەن كیین موزیقه ایله استانبولنی ئەیلەنیب چقدیلار.

توركیه‌ده قوموونیست حركتلەری

آپریل آیی ایچیده توركیه‌نینگ ازمیر وه استانبول دیك كەتته شهرلەریده قوموونیستلەر یاپانامه‌لەر تارقاتدیلار. یاپانامه بولشیویكلەرنینگ معلوم یالتراق سوزلەری ایله تولودر. بو یاپانامه‌لەر توركیه یوقسوللارینی بیرنچی مای كونی بولادورغان توپلانیشغا چاقیرادور.

توركیه پولیسی (صاقچیلاری) تامانیدان یاپانامه تارقاتغان صاتقینلار قاماققا آلندیلار.

توركستانده

قازاغستان معارف قومیساریاتی طرفیدەن مكتبده اوقوتیل حقیده چیقاریلغان قرارنینگ مهم بر نقطه‌سینی (7 نچی ماده‌سینی) بو یرده وزگەرتمەسدەن كوچرەمز:

1 روس تیلی قازاغستانده دولت تیلی؛ روس تیلی قازاق پرولەتاریایگه، قازاق یوموشچیلەریگه باشچیلق قیلیب توركەن روس پرولەتاریانینگ تیلی. روس تیلی علم وه تیخنیكه یەلیده‌دیر یوزیده ایگ بای

Abdulvahap Kara

يل ، روس تيلى قازاق يوشچيلارىگه اينگ كيره كلى تيل . شونگچون روس تيلنى بيلمش قازاقستانگه هر بر يوشچىسىگه مجبوريدر . او حالده قازاق مكتبى اوقوچيلارىغه روس تيلى يخشى اوركه توب چقارالغان وقتده توكس ساويت ملتى بولا آلادر ، روس تيلى يخشى اوركه توب چقارالماغانده خدمتچيلارگه ، متخصص بولارگه والدى امداحتجى بوتون يوقالب اجتماعى تورمشنگ قورالى بولا آلادى . شول سببدن قازاق مكتبلرنده (ايكى كيچيككنده بشلانغيچ مكتبلرنگ 3 نچى صنفيدن باشلاب) روس تلى مجبورى فن بولب اوقولب مهم اورين آلمش كرماك .

« يه نى كون قزاق » غزته سنگ 10 نچى مارت 1930 يل تاريخلى سانيدا باريلغان قرارنگ بو فقراتى ، روس واشوينكلارينگ شكلچه ملى ، متدرجه اجبارى بلن يروللار مطابق توزاملر ديگان شعارلارينگه ايچ يوزينى آچيق وه آيدين كورسه ته دير .

مجموعه مز بوتيليب بيتمه ك اوزره ، ايكه ن مشهد مخبرمزده ن تو به نده گى خبر آلندى :

« بو سو نگغى وقتلرده توركستاننگ هر طرفنده مهم وقعه لر بولوب توروبدر . ملى استقلال حركتينينگ كوچه يگه نلگى ساويت حكومتينى تشويشگه توشوروب ، ملى شباللارغا قارشو شدتلى تدبيرلر كوريشگه مجبور ايتمه كده دير . توندلى خلق خادملاريدان بعضيلارى قاچقان و بعضيله رى قامه قغا آلنغانلار . توركستان بازارلارندا بيتمه ك نه رسه له رينى تاپيش جوده قيينلاشغان . هر بر نه رسه نى آلماق اوچون مخصوص قوميسيون تامانيدان بيريلگه ن بر وثيقه لازمدر . بو وثيقه لر بله ن هم بر نه رسه آلا بيلمش ، اينكه كوزيده ن تو به او تكيز گه نديك ، قييندر ! ...

توركمه نلر آراسندا ساويت حكومتيگه قارشو نا راضيلق اولغا- يماقدادر . قولخوزلارغا خلقنى زورلاب كيريتيش نتيجه سنده ايران چيگه روسيگه ياقين ييرلرده گى توركمه نلرده ن قاچوب چيقوچيلار كوپه يمه كده . بو جهه ده ن سونگ زمانلاردا 6-5 يوز قورالى توركمه ن ييگيتله رى ايران توپراغيغا اوتكه نلر » .

توزه تيش : 24 نچى بيت 4 نچى يولده بوتون قازاقستان (پارلامانى) گه بيرينه ، بوتون قازاقستان ساويتلار قورولتايى (پارلامانى) گه ديب اوقيلسون !